ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXI — Број 391
Субота, 27 јун 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

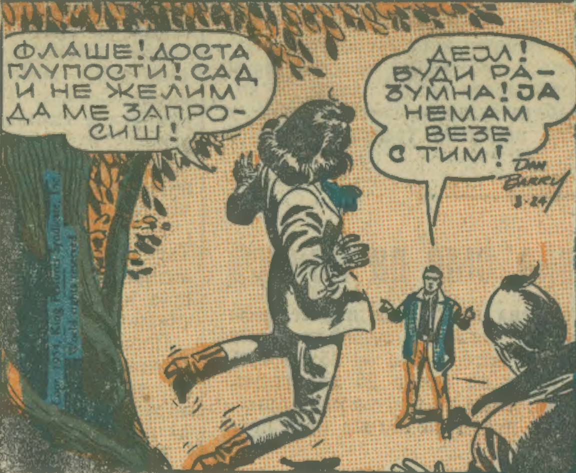

У овом броју:

ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ ШАХИСТА СВЕТА НИЈЕ ВОЛЕО ШАХ

Филозоф, математичар и песник Емануел Ласкер, сматра се за једног од највећих шахиста који је икад постојао. Рођен је у Берлинхену, у Пруској 1869, а умро у Њујорку 1941. У својој 27 години постао је већ првак света, побеђивао је деценијама на свим међународним турнирима и сматран је непобедивим.

— Емануел Ласкер је изузетан случај, — рекао је за њега Ајнштајн који му је био пријатељ.

Изузетан случај утолико пре што никад није волео игру која га је начинила славним.

Како је постао шахиста?

Још у петој години Емануел је показао нарочит дар за математику. Могао је без по муке да напамет множи велике двоцифрене бројеве а кад су га научили шаху сам се изненадио како је брзо добијао партије са угледним играчима.

У Берлину, он као матурант и његов брат Бертолд, студент медицине, живели су више него бедно. Често нису вечеравали а једно време одећа и обућа толико су им се поабали да су пар ципела и једне панталоне наизменично носили. Тада му је пало на памет да своје знање о шаху уновчи, и једног дана се пријави за турнир у Бреславу, где је проглашен победником. Од тога дана и због истог разлога, он редовно учествује на такмичењима и свуда побеђује до 1900 године, кад неочекивано нестаје из јавног живота. Људи су га месецима тражили по целој Немачкој, и пронашли у Ерлангену, где се уписао на универзитет у 32 години да би довршио студије. Из школе је изишао као доктор филозофије и доктор математике. Постављен је за професора у Берлину и, да се није догодио један сусрет, он вероватно никад више не би сео за шаховску таблу као такмичар.

Бекство у Америку

Једно вече, код неких пријатеља, Ласкер је срео Марту Бамбергер. Од првог тренутка млади професор је осетио привржeност према овој лепој и интелигентној жени. Међутим, нико му није рекао да је Марта већ десет година у браку са човеком који је тешко болестан и коме се сва жртвовала. Ту чињеницу је сазнао кад својим осећањима више није могао да господари па је морао од туге да побегне чак у Америку.

У Сједињеним Државама његове дипломе нису имале никакву вредност. Да не умре од глади, давао је приватне часове, држао предавања, али је највише прихода имао од шаховских такмичења. Ту, у Америци, Ласкер је створио свој агресивни стил игре, који је дотле био непознат у таквој мери. Он се бори са жестином, напада брзо, противнику задаје ударце не дозвољавајући му да предахне. Концентрише велику моралну снагу и код непријатеља изазива расуло и пораз.

Пре Ласкера, шаховска такмичења привлачила су мало публике. Потези су се вукли лагано, дуго се размишљало и ретко је која партија могла посматраче да привуче, одушеви и загреје. Ласкерова игра била је баш супротна томе. Његово учешће на турнирима претварало је шах у узбудљив спорт, нешто слично боксу, џуду или кечу. Од његових опасних потеза заувек су сишли с позорнице један Штајниц, Рубинштајн, Чигорин и Пилсбери. После Ласкерових победа публика није само громогласно пљескала већ је и одушевљено клицала.

Меч са Тарашом

Свака борба Емануела Ласкера са јаким противником дочекивана је и праћена као велики догађај. Али највеће узбуђење изазвао је меч са доктором Сигбертом Тарашом одржан 1908 године у Немачкој.

Већ је било прошло више година откако је Ласкер напустио своју домовину а за то време Сигберт Тараш је стекао углед светске величине у шаху. Охоли лекар у више наврата је изјавио да Ласкер није таква снага као што се прича.

— Ја то знам, — говорио је Тараш, — зато што сам анализирао све велике партије које је он одиграо у току последњих година.

Пошто су новине данима пуниле ступце о будућем мечу, запитан шта би могао да поручи своме такмацу, Тараш је одговорио:

Том господину ћу рећи само три речи: шах и мат.

Публику је нарочито узбуђивало то што су Ласкер и Тараш били сасвим супротна карактера, па су спроводили и два сасвим супротна стила игре.

Сигберт Тараш уживао је углед чувеног лекара у Нирнбергу. Био је богат, самосвестан, уображен и дисциплинован. Врло начитан, прави ерудита, знао је много и на све могао да одговори. Што се тиче шаха, у њему је видео непоколебљиве законе, који важе увек и свуда, који се ни под каквим околностима не могу мењати.

Ласкер, мада је знао готово све могућне комбинације ове игре, није био аутомат. Као мачка, он је увек био спреман на све и његово највеће поуздање била му је сналажљивост... чаност.

Кад је Емануел Ласкер стигао у Немачку, новине су пуњене чланцима и фотографијама светског првака, али он се на то није освртао. Мислио је само на једно: да види Марту. Чим се искрцао у Хамбургу, продужио је за Берлин и, нашавши је, затражи да пође за њега. Но она је то енергично одбила.

— Ханс је веома болестан, — одговорила је — и ја бих тиме учинила прави злочин.

— Онда бар дођи да посматраш такмичење. Ако будеш крај мене, сигуран сам да ћу партије решити у своју корист.

Марта није хтела да размишља ни о овом позиву и Ласкер је нерасположен отишао у Диселдорф где је 2.000 радозналих гледалаца с нестрпљењем чекало почетак борби.

Меч је почео срећно по њега, јер је добио беле фигуре. Повукао је први потез. Но ускоро су сви били запањени што Ласкер развија партију звану „Лопез", за коју се знало да спада у Тарашове специјалитете. Сувише уображен, лекар из Нирнберга није приметио да га је Ласкер увео у једва приметну варијанту у којој је он начинио неопростиве грешке, и — изгубио игру.

Бесан због неуспеха, лекар је с белим фигурама започео реванш — шпанским отварањем. Неколико сати је изгледало да ће Ласкер да изгуби. Онда је овај подметнуо противнику једног пиона кога је Тараш непромишљено узео и — пао у клопку.

Трећу и четврту игру такође је добио Ласкер и Тараш је био ван себе од беса. Као човек који се дави, батргао се и предузимао најсмелије комбинације тако да су пета и шеста партија остале нерешене, а седму је добио Тараш. Од тог тренутка срећа се окренула лекару. Ласкер је сваког дана чинио недозвољене погрешке и било му је јасно једно:

— Да је Марта у дворани, — говорио је он пријатељима, — све би друкчије ишло!

После новог пораза пише јој и моли је да дође, но она не одговара. Порази се ређају. Ласкер шаље нове позиве и најзад Марта показује своме мужу последњи телеграм.

— Шта да радимо? — каже она Хансу.

— Иди! — одговара болесни супруг. Ми не смемо да примимо кривицу ако Емануел изгуби титулу светског првака. Он мора да победи. Узми брзи воз и путуј. Имаћу толико снаге да живим док се ти не вратиш.

Сутрадан Марта је већ у дворани где се одржава такмичење и Ласкер почиње да добија. Удвостручује снагу, напада противника без милости, осећа се јак и, на крају, односи победу над Тарашом који се после овог пораза никад није опоравио.

Неколико месеци касније Ханс умире, а Ласкер у позном браку с његовом удовицом налази потпун мир и ради на делима из своје струке за чим је толико чезнуо. У том раздобљу он чини проналаске у области математике и пише два велика филозофска дела.

Но, 1933 националсоцијалисти долазе на власт у Немачкој и Ласкер је принуђен да по други пут напусти домовину. Враћа се у Америку и поново живи од шаха, јер није могао да постане професор. Оронуо од болести и стар, он у 66 години поново започиње каријеру. Одлази на турнеје, држи предавања, али не из математике и филозофије, што је волео, већ из шаха који га никад није привлачио чак ни у време највећих тријумфа.

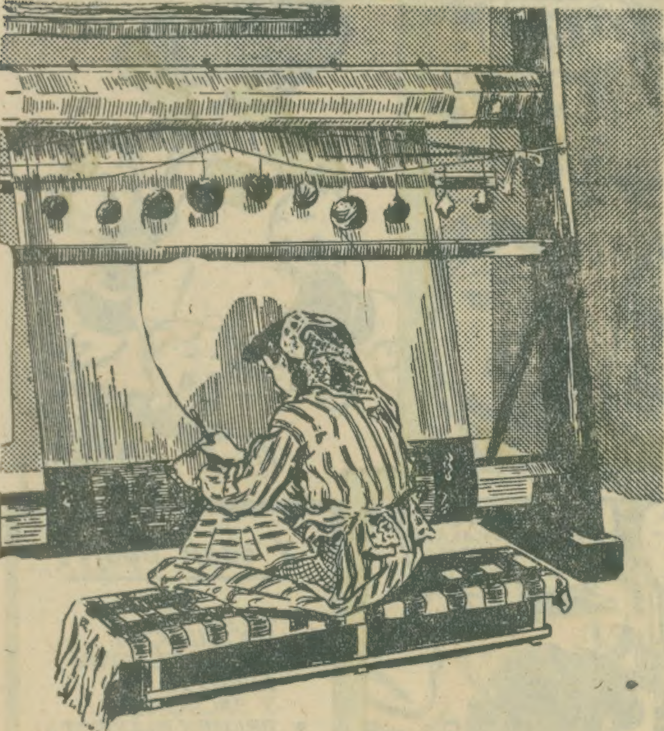
Најзад, 13 јануара 1941 умро је Ласкер, један од највећих шахиста свих времена.

НАЈЛЕПШИ ТРЕНУТАК...

Шта би љубитељи фудбала, а тек играчи, дали да су могли да виде сцену са игралишта у италијанској вароши Сијени. Два тима фудбалских судија сусрела су се да одиграју пријатељску утакмицу. Кад је пао први гол, „непристрасни" су итекако страсно полетели један на другог јер нису били истог мишљења. „Узорни претставници чистог спорта" нимало нису штедели своје песнице и својски су млатили једни друге. Полиција је једва поново завела ред. Утакмицу је водио један активни играч фудбала и после свега изјавио у интервјуу штампи: „То је био најлепши тренутак у мојој фудбалској каријери".

Колики терет жена сме да понесе

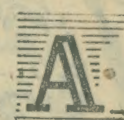
Лекари су израчунали да жена не сме да понесе већи терет од 25 килограма, иначе би могла да нашкоди своме здрављу. Уствари дозвољено је оптерећење од 35 до 40% укупне телесне тежине, али терет од преко 25 килограма, без обзира на тежину саме жене, може да проузрокује оштећења у организму. Код девојака испод 18 година овај проценат мора да буде знатно мањи.

ДУГОВЕЧАН

Персиски теписи финог квалитета садрже око један милион чворова на само четвртини квадратног метра. Особеност тих тепиха, поред изванредне лепоте, јесте и њихова трајност, тако да се могу употребљавати и по 500 година.

300 километара брже но досад

Авиони на млазни погон, који превозе путнике између Европе и Америке, моћи ће да лете око 300 километара брже но досад. Напредак је постигнут помоћу нове инсталације за радар која се сматра најзначајнијим изумом после проналаска секстанта. У чему се та инсталација састоји?

Ако један пилот лети изнад океана или пустих поларних области, он не може тачно да зна којом се брзином креће његов авион, нити колико отступа од правца, јер доле не постоје одговарајући уређаји за одјек таласа што их он пушта. Са новим системом, таласи радара са авиона одбијају се од Земље, враћају се до направе која их прима и сама обрачунава брзину лета и отступање са правца.

Као што је познато, скретање најчешће бива услед јаког ветра. Захваљујући томе што ће у сваком тренутку знати где се налази, којом брзином лети и колико скреће, пилот ће моћи да, још и на основу метеоролошких извештаја, постави свој апарат у матицу ваздушне струје која ће да га носи у жељеном правцу. Ветар с леђа повећаће брзину авиона од 200 до 300 километара, јер су ваздушне струје на великој висини необично јаке. Пошто их има много и теку разним правцима, сваки пилот ће одабрати ону чији се правац подудара са његовим циљем. Струја, наравно, неће одвести авион баш до места где треба да се спусти, али зато је ту радар да му стално даје податке о скретању. Авијатичар израчунава кад треба да исплови из васионске ваздушне реке да би управио кљун авиона ка аеродрому.

Проналазак новог радара значајан је из два разлога: због повећања брзине и уштеде у гориву. И досад су линиски авиони на млазни погон имали преимућство у цивилној авијацији, а ускоро ће постићи још веће, јер ће на овај начин путовања постати и јевтинија.

РАДИОАКТИВНА КЊИГА

Један амерички љубитељ ретких примерака књига недавно је у Оксфорду, у Енглеској, купио у књижари дело великог енглеског физичара Радерфорда „Радиоактивне супстанце и њихова зрачења". Судећи према забелешкама на маргинама страна, купац је закључио да је тај примерак припадао самом писцу.

Пошто је било вероватно да се овај истраживач из области радиоактивног зрачења није богзна како чувао њиховог убитачног дејства, купац је однео књигу да се испита. Гајгеров бројач је потпуно оправдао његов страх. Од корице до корице књиге налазили су се недозвољени трагови радијума.

КАД ЧОВЕК О СЕБИ ГОВОРИ

„Тежак је живот славног човека", — изјавио је чувени мексикански кловн Кантинфлас, који је притом мислио на себе и на свој живот. Кантинфлас, као што је познато, играо је у филму „Пут око света за 80 дана". „Кад човек постане појам за једну нацију, — каже он— као што је то случај са мном, мора строго да води рачуна шта говори, где залази и како се влада. Све што урадим и што кажем изгледа као нека порука. Толико сам омиљен у народу, да, кад бих само хтео, могао бих да будем претседник мексиканске владе." Неки кажу да чувени кловн заиста тако мисли.

НЕМА ЛЕКА

Дешава се да европски дивљи вепар сам себе убије сопственим очњаком. Наиме, горњи очњак се обично троши услед трења о доњи. Међутим, ако се доњи сломије, он наставља да расте у луку, без препрека, док не пробије лобању.

ЗАБОРАВЉЕНА ВЕШТИНА

Стакло је веома стар изум. Још 1370 година пре наше ере Египћани су израђивали предмете од стакла, а Сиријци су 50 година пре наше ере знали

за дувано стакло. Вештина прављења стакла пала је касније у заборав да би се поново „родила" тек у 15 веку у Венецији.

ВОЛТЕРОВЕ ИЗРЕКЕ

Бића која немају потреба немају ни духа.

Човек мора бити запослен што више може, јер не радити и не постојати излази на исто.

Сви људи су добри, сем оних који неће да раде.

Ништа не ослобађа као образовање.

ПРИЈАТНО!

Црвена штитаста ваш, позната у науци под именом кошенила, била је стотинама година једино и веома тражено средство за бојење јела. Ова

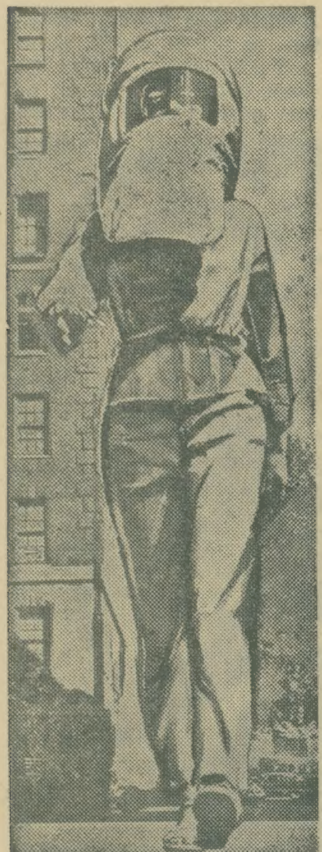

нарочита ваш била је веома скупа и употребљавана је само за најфиније колаче, торте и глазуре. Пријатно!

КАО С МАРСА

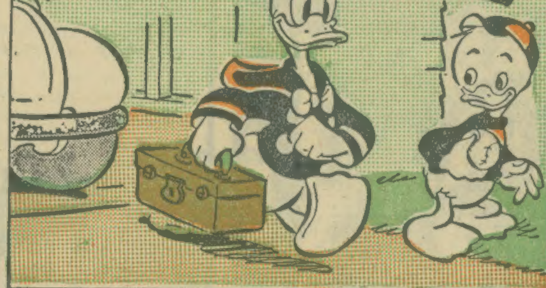
Ево једног примерка „најновије моде" капа, каква се тек појавила овог лета. Али оне се носе у топионицама, фабрикама стакла и неким другим фабрикама.

Следећи корак: могу се појавити на улици за време то-

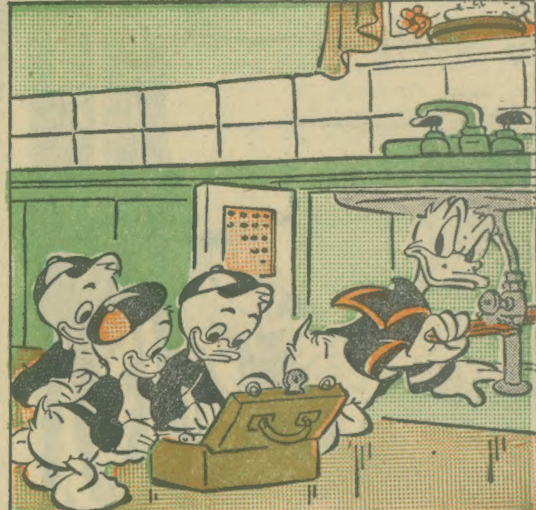

плих дана, јер се унутра налазе преграде са око два и по килограма сувог леда који траје и по четири часа. Као поручено за усијане главе!

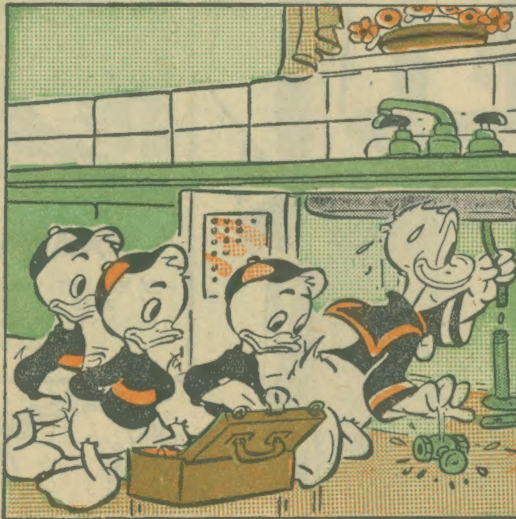
ПАЈА ПАТАК

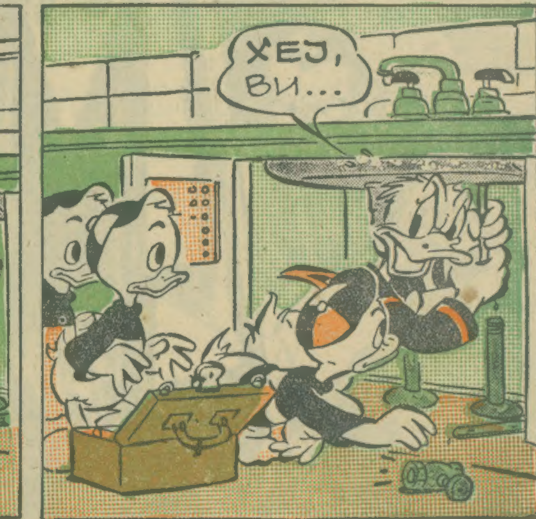

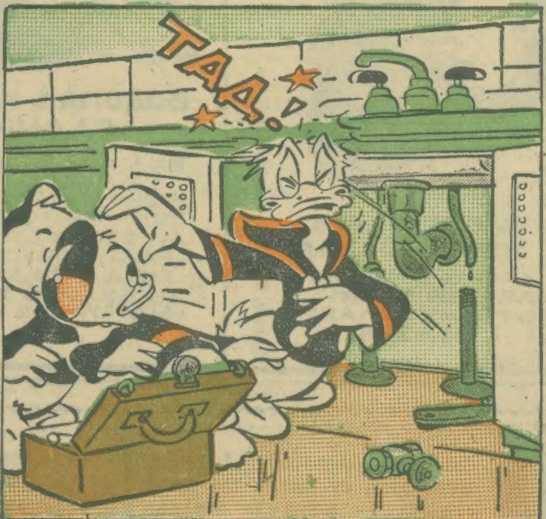

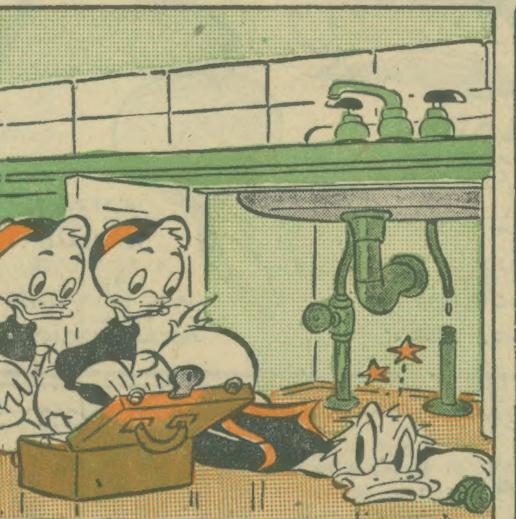

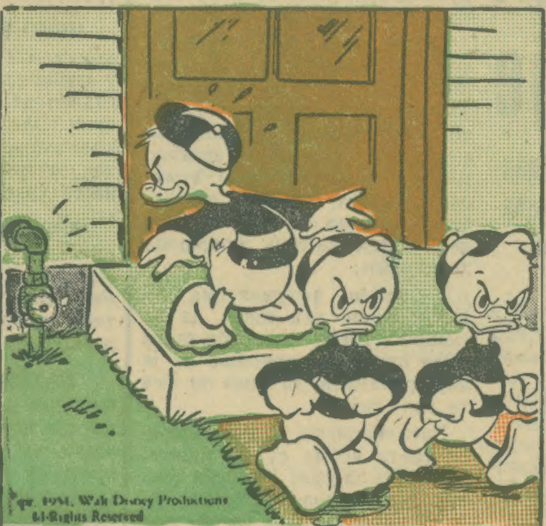

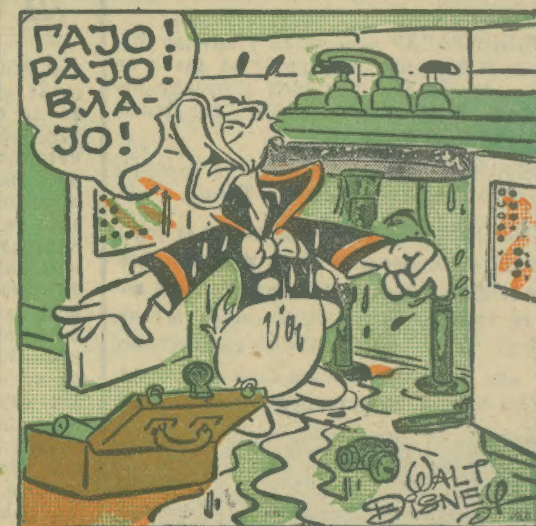

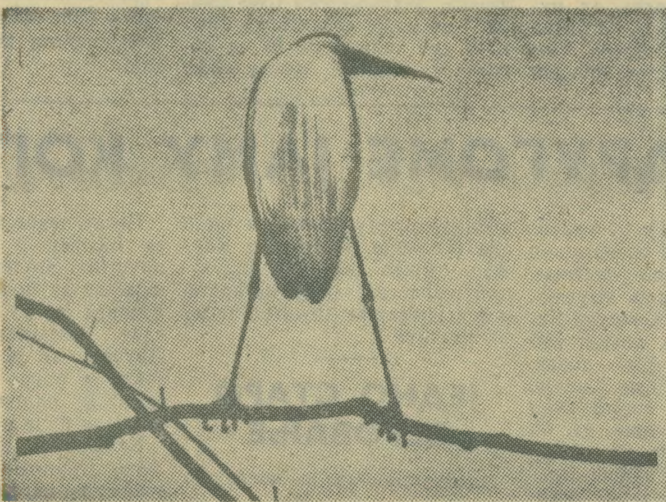

НОВИ РЕЧНИК ХИЈЕРОГЛИФА

Ових дана у Каиру је изашао из штампе први речник египатских хијероглифа, који су припремили професор универзитета доктор Ахмед Бадауи и немачки професор Херман Кајс. На 300 страница речника, хијероглифи су дати упоредно са одговарајућим изразима на коптском, арапском и немачком језику.

Сладокусци

У турском селу Секис Кашик одржана је недавно једна свадба на коју је било позвано веома много гостију. Између осталих јела и посластица на трпезу је био изнет и овај специјалитет: печена камила која је била надевена печеним јагањцима; у јагањцима су били печени пилићи; у пилићима рибе; а у рибама кувана јаја.

НЕОБИЧНО!

У свету чудних људи, животиња и обичаја, постоји и много необичних птица. Ово је једна врста чапље, али по изгледу веома чудна. Снимак је направио јапански фотограф Токатуро Танака.

ОДГОВОР ХУМОРИСТЕ

Једном приликом су запитали Тристана Бернара:

— Кад би гореo Лувр које бисте дело прво спасли?

— Оно које се налази најближе вратима, — одговорио је хумориста.

ПРВЕ ЖЕНСКЕ ШКОЛЕ У СРБИЈИ

Књижевник, и за оно време културан човек због чега му је кнез Милош поверио израду Сретењског устава 1835 године, Димитрије Давидовић је још 1821 године предлагао школовање женске деце и чак нудио свој дом за школу. Његова жена би девојке учила кувању, шивењу, везу и плетењу а његове свастике читању и писању и то „без сваке плаће и награде из чистог срца и привржености к роду своме". Али од писмености женске деце се зазирало, тако да је тек 1839 године у Земуну отворена прва женска школа, а у Србији, и то у Параћину, још доцније — 1845 године.

ПЕРИГОЛ

Француска је богата старинама интересантним и данас. Нарочито, источно од Бордоа у Периголу има изванредних

слика и гравура рађених на зидовима прастарих пећина.

Цртеж на овој слици, сматра се стар 30.000 година, нађен је у шпиљи Перигол и претставља борбу ирваса.

ШТА ЈЕ МИЛИОН

Кад би се милион људи ухватили и истегли у један ланац он био дуг 1.650 километара, наравно рачунајући да сваки човек има распон руку 165 сантиметара. А колико је то 1.650 километара? Нешто више него четири пута од Београда до Загреба.

Ripley's ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

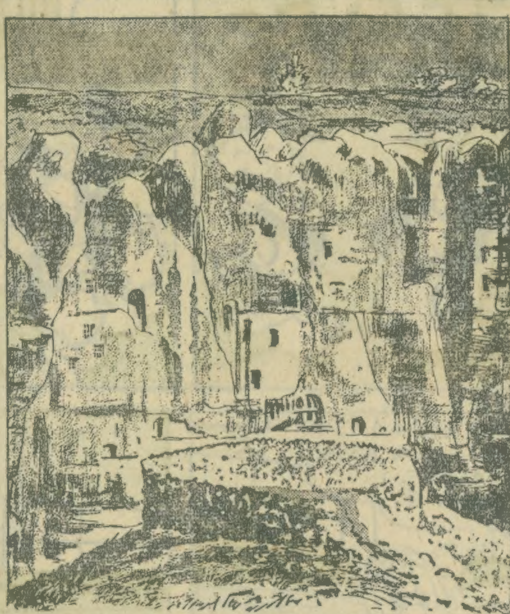

ПОКОЈНИК ОСУЂЕН ЗА ИЗДАЈУ

СЕР ЏОРЏ ГОРДОН, ШКОТСКИ ПЛЕМИЋ, КОГА СУ ТРУПЕ МАРИЈЕ СТЈУАРТ ЗАРОБИЛЕ И ОБЕСИЛЕ, БИО ЈЕ ПОСЛЕ 7 МЕСЕЦИ ИСКОПАН ИЗ ГРОБА, ПОЛОЖЕН У МРТВАЧКИ САНДУК И ИЗВЕДЕН НА СУЂЕЊЕ ПРЕД ШКОТСКИ ПАРЛАМЕНТ КОЈИ ГА ЈЕ ПРОГЛАСИО КРИВИМ ЗБОГ ИЗДАЈЕ

ПРЕСУДА ЈЕ ГЛАСИЛА: НИ ЛЕШ СЕР ЏОНА НИТИ ИКО ОД ЊЕГОВИХ ПОТОМАКА НЕ МОЖЕ БИТИ У ДРЖАВНОЈ СЛУЖБИ НИТИ МОЖЕ НОСИТИ ПЛЕМИЋКУ ТИТУЛУ

(28 МАЈ, 1563)

ПЛАНИНА КАПЕЛА

У БЛИЗИНИ КАЈЗЕРИЈА (ТУРСКА) 60 МАНАСТИРА И КАПЕЛА ИЗДУБЉЕНО ЈЕ У ОКОМИТИМ ЗИДОВИМА СТЕНА

СИЈАМСКЕ РОТКВИЦЕ

ИЗРАСЛЕ У ВРТУ И. В. КОЗЛОВА У САН ФРАНЦИСКУ

АУСТРАЛИСКА ПТИЦА ИМЕЛА

ХРАНИ СВОЈЕ МЛАДЕ ОБЕШЕНА О ГРАНУ С ГЛАВОМ НАДОЛЕ

ВОДОПАД КОЈИ НЕ „РАДИ" РАДНИМ ДАНОМ

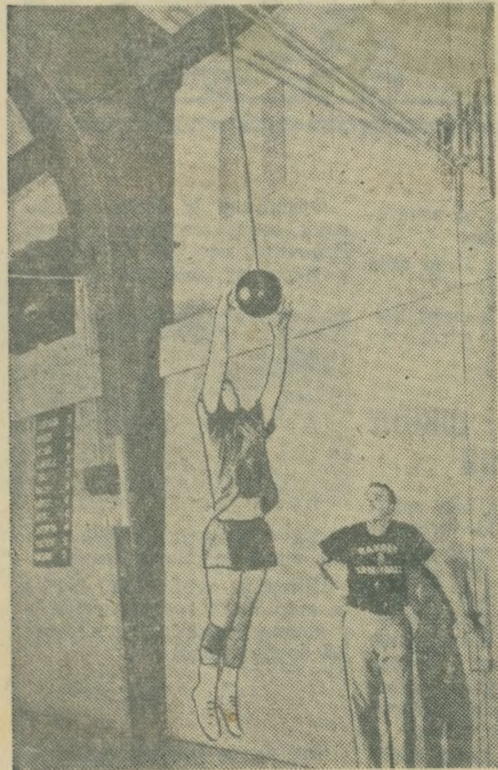
ВЕЛИКИ ВОДОПАД МАРМОРЕ У БЛИЗИНИ ТЕРНИЈА (ИТАЛИЈА) — 280 МЕТАРА ВИСОКЕ КАСКАДЕ КОЈЕ СУ РИМЉАНИ ВЕШТАЧКИ СТВОРИЛИ 272 ГОДИНЕ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ — „РАДИ" САМО НЕДЕЉОМ И ПРАЗНИЦИМА У РАДНЕ ДАНЕ ВОДА ИЗ РЕКЕ ВЕЛИНО ОДВОДИ СЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИНДУСТРИЈЕ И ТАДА ЈЕ ВОДОПАД „СУВ"

НАЈСТАРИЈИ РЕЧНИК на свету има преко 3.000 година, а писан је на четири језика — каже француски археолог Клод Шефер, који га је пронашао.

ВЕЛИКИ РАДАР направљен у држави Масачусетс, у Америци, ухватио је за два и по минута одјеке таласа упућених у правцу Венере која се налази удаљена од Земље 89.600.000 километара.

ВЕШТАЧКЕ ВЛАСИ почео је да израђује један специјалиста за перике у Токију.

„СКОЧИ-ЛОПТА" — то је назив за један изум који се примењује сада у неким америчким кошаркашким клубовима. Уствари користе га тренери за вежбање својих играча. То је једна лопта слична обичној кошаркашкој лопти само превучена танким слојем алуминијума. Она виси у ваздуху прикачена за једно

танко уже намотано око механизованог калема. Задатак је сваког играча да скочи до одређене висине и дохвати лопту. Пракса је показала да кошаркаши после краћег вежбања могу да скоче осам и по до десет сантиметара више него раније.

КОБАСИЦА која греје

»Каиро-грејач« познат Јапанцима већ вековима спречаваће можда смрзавање планинара

Кад је једна експедиција јапанских планинара 1956 године освајала врх Манаслу на Хималајима висок 8.300 метара, она је као и све друге експедиције морала да се бори и са великом хладноћом. На висини од 7.000 метара температура је ноћу падала на 30 Целзијусових степени испод нуле. Ипак, показало се да су Јапанци одолевали хладноћи јер ниједан од њих није доживео незгоде победника Анапурне Мориса Херцога, коме су због озеблина били ампутирани готово сви прсти на ногама и рукама. Тајну претставља један мали грејач који се на јапанском назива „каиро" а Јапанцима је познат већ преко триста година. Њихови планинари имали су ове мале грејаче који су их ноћу спасавали од хладноће.

„Каиро" на јапанском значи грејач груди. То је обична лимена кутија, не већа од кутије сардине, у којој сагорева ћумур обавијен хартијом. Наравно, то није сасвим обичан ћумур, јер је потребно да се под земљом, без присуства ваздуха, угљенишу стабљике конопље. Тако добијени ћумур се иситни и стави у хартију која се са обе стране веже канапом, као кобасица. Положена у лимену кутију, „кобасица" се пре употребе запали са оба краја и постепено сагорева, а никад и не пожути тканину којом је кутија обавијена. Захваљујући томе „каиро" се може ставити на било који део тела и он ће се загревати, али се никад неће створити опекотине. Јапански планинари су имали две врсте грејача — мање за грејање руку и веће које су ноћу стављали у вреће за спавање.

Интересантно је на који начин ћумур сагорева у затвореној кутији кад у њу једва продире ваздух ионако сиромашан кисеоником на великим висинама. Одговор свакако треба тражити у врсти ћумура и начину његовог сагоревања — прво се пали средњи део а тек касније површина до хартије.

У неким документима из 1690 године већ пише да за „каиро" треба употребљавати само ћумур од конопље па је највероватније да само он има та својства.

Планинари из многих крајева света веома су се заинтересовали за овај јапански грејач. Добродошао би свима који су принуђени да заноће под ведрим небом на великим висинама. Можда ће, ако се употреба „каира" прошири, постати ређе вести о несрећним планинарима који су се смрзли.

КО ДРУГОМЕ ЈАМУ КОПА...

Суд у Грацу недавно је расправљао о једном несвакидашњем случају. Неки Сигмунд Кауфер, познат као имућан али настран човек, дошао је на чудну идеју. Већ одавно он у својој кући нагомилава намирнице да би му се нашле за сваки случај. Пошто је страстан пушач створио је и знатне резерве цигарета. Из страха да му уложени новац не пропадне, осигурао је свој магацин цигарета против пожара.

Полиса осигуравајућег друштва садржавала је и клаузулу, да су цигарете осигуране и против злонамерне паљевине. Кауфер је схватио да се и пушење тако квалификује и да ће, према томе, осигуравајуће друштво бити дужно да му накнади штету макар их он и сам попушио. И тако је Кауфер, донео „велику" одлуку: попушиће свој лагер цигарета, а осигуравајуће друштво ће му их платити.

После неког времена појавио се Кауфер у осигуравајућем друштву. Захтевао је да му се накнада за попушене цигарете исплати јер су оне пропале услед злонамерне паљевине. Друштво га је одбило и целу ствар је морао да решава суд, који је одлучио да „штета" мора да буде надокнађена.

Кауфер је ликовао, али не дуго. Друштво је истина исплатило одређену суму, но одмах је поднело тужбу против њега због злонамерне паљевине осигуране имовине. Сведоци нису били потребни пошто је у свом захтеву он већ признао да је цигарете попушио, и на тај начин сам себе оптужио. Суд га је осудио због злонамерне паљевине осигуране имовине у циљу добијања отштете — на шест недеља затвора.

ЈЕДНО СТАРО ВЕРОВАЊЕ

Дуго времена је постојало веровање да људска пљувачка уништава чак и змије отровнице и животиње које имају жаоке. Ово веровање потиче још из времена Плинија и Аристотела, који за то наводе и примере. И Волтеров хирург је тврдио да се могу побити гмизавци ако се само додирну штапом натопљеним у пљувачку.

10,940.000 ЈЕ МАКСИМАЛНИ БРОЈ који се не сме прећи, јер иначе неће бити места за те становнике Њујорка, — каже комисија за урбанизам.

ЦРНО-БЕЛА ТЕЛЕВИЗИЈА постаје обојена ако се сличице на платну телевизора смењују у специјалном ритму. Сасвим случајно се догодило да су гледаоци у Енглеској и Совјетском Савезу видели на својим апаратима обојене слике у току неколико секунди, али један аустриски инжењер је пронашао начин и патентирао систем за ово.

ПРВИ РОБОТ ЗА СПРЕМАЊЕ СТАНА приказан је публици пре извесног времена у Лондону. Присутни су могли да се увере како овај апарат за свега један сат изглача на стотине квадратних метара пода и то без човечје помоћи.

БАТЕРИСКА ЛАМПА која може да функционише и на дубини од око 80 метара испод морске површине већ је израђена. Делови ове лампе су хромираним омотом заштићени од притиска и корозије воде. Главно преимућ-

ство ове лампе је у томе што ће користити гњурцима, научницима, као и спортским риболовцима, јер сваки на свој начин тражи привлачност у морским дубинама. Конструктор ове лампе назвао ју је очи за „људеЖабе".

ПРЕТЕЧЕ НАЈВЕЋИХ УСПЕХА ЉУДСКОГ РОДА

Васионска пустоловина два мала мајмуна који су се у једној америчкој ракети винули у свемир исто као и Лајкино путовање вештачким сателитом пре две године, узбудило је светску јавност. Са нарочито много оштрине је друштво за заштиту животиња у Великој Британији осудило жртвовање животиња у научне циљеве. Многи међутим заборављају или не знају да су животиње одувек биле највернији сарадници људи на њиховом путу у напредак и да ово није прво њихово жртвовање.

Овца је помогла Пастеру да открије вакцину против беснила, богиње су савладане за хваљујући серуму добијеном од говеда, цревни паразити су побеђени уз помоћ мачке, коњ чини неизмерне услуге људима у њиховој борби против опасне инфекције тетануса, индиска прасад су омогућила Пфајферу да открије вакцину против колере а пси сваког дана чине огромне услуге анатомској медицини.

Али животиње ће свакако највећу услугу тек учинити у великој васионској авантури. Руси и Американци су почели да шаљу у ракетама: мајмуне, псе, мишеве и друге животиње тек 1951 године. Основни проблем је вратити жива на земљу бића која су хитнута у космос фантастичним брзинама.

У току 1952 године Американци су први пут дочекали једног мајмуна, мајмуницу и два бела миша живе и здраве после путовања ракетом „аероби" до висине од 60 километара. Мишеви у балонима-сондама путовали су у току 1955 године прво до висине од 27.000 а затим 35.000 метара.

Директор Института за експерименталну астронаутику у Москви професор Покровски саопштио је 1956 године да пси изванредно подносе васионска путовања. У току године дана више од дванаест паса је послато на висине изнад 100 километара. Читава два месеца пре лансирања ракете пси су подвргавани свакодневном тренингу прво у барометарским коморама, затим у авиону и најзад у ракети. Време проведено под маском која ће их штитити од наглих климатских промена постепено се повећавало.

У току 1957 године Лајка је први пут запловила интерпланетарним простором. Путовање је трајало 12 дана а највећа висина је износила 1.500 километара. Платила је животом пустоловину у коју су је људи гурнули, али је летела брзином од 28.700 километара на час. У славу пса-претече васионских путника подигнут је 1958 године у Москви споменик пред који свакодневно долазе хиљаде деце и одраслих.

Док Руси настављају своје експерименте са њима, Американци претежно употребљавају мишеве, мајмуне и инсекте, код којих је циклус размножавања врло кратак те се може и у том смислу испитивати дејство космичких зракова и сунчевих радијација.

У току 1958 године Американци су послали у васиону мишеве: Миу I, Миу II и Вики који се никад нису вратили јер су њихове ракете експлодирале или, ако су пале, нису нађене. Руси су слали псе Бељанку и Пиострају које су се вратиле живе и здраве са висине од 450 километара.

На основу запажања на висинама од 100 до 210 километара брзином од 4.320 до 6.120 километара на час, руски научници су закључили да животиње не пате и чак добро издржавају напоре путовања. Кабина где је пас затворен садржи 40% кисеоника који се обнавља сваког сата. Једина значајна али и озбиљна физиолошка промена састоји се у удвостручавању броја белих крвних зрнаца.

Децембра прошле године мали мајмун из амазонске џунгле од свега 30 сантиметара и тежак само пола килограма, послат је ракетом Јупитер у васиону али се није вратио. Апарати су ипак регистровали да ослобођење од земљине теже није било штетно по здравље малог мајмуна. Постављен је био са коленима подигнутим према бради, а тај положај омогућује да се издржи дејство убрзања.

У току ове године у авијатичарској медицинској школи у Рандолфу, у Тексасу, подвргавају се свакодневном тренингу мајмуни резуси и мишеви. Нарочито се навикавају да подигну једну предњу шапу чим се упали црвена лампа. На тај начин се може обезбедити контакт између унутрашњости ракете и базе на земљи.

Најзад је дошло и до недавне одисеје Ејлба и Бејкера.

Двогодишња мајмуница Ејбл тешка је три килограма и своју обуку добила је у медицинској школи поморске авијације у Пенсаколи у Флориди. Бејкер је исто тако женка врсте „устити", тешка само килограм. Била је прво на курсу у болници Валтер Рид у Вашингтону а потом на обуци у балистичком центру америчке армије у Хантсвилу.

Затворене у врху једне ракете дуге 20 метара, две мајмунице су полетеле у васиону из Флориде у 8 часова и 35 минута. У њиховој пратњи била су два контраторпиљера и више десетина патролних авиона са задатком да прихвате ракету чим падне у море. Свака мајмуница је била смештена посебно, у кабину високу 25 и широку 35 сантиметара изоловану од промена температуре. Бејкер је имала пластични шлем на глави и радио отпремник на грудима који је бележио откуцаје њеног мајушног срца. Требало је да послужи искључиво за физиолошке експерименте: регистрован је рад срца, бележене кривуље температуре, притиска и крвотока, на брзини од 16.000 километара на час. Ејбл је требало да послужи за проверавање психотехничких елемената и рефлекса у току девет минута када је ракета била без тежине. Црвена лампа се нажалост није упалила и апарат је затајио.

Притисак у њиховим кабинама је стално био исти а температура је износила 29 степени. Угљендиоксид који су издисале две животиње био је одмах неутралисан нарочитим хемиским елементима. Веома су занимљива запажања о великој промени тежине за време повећања и смањења брзине. Тако је Ејбл „порасла" од три и по на 55 а затим 130 килограма!

Експеримент је успео и оба мајмуна су стигла на земљу жива али не и здрава. Ејбл је после два дана угинула, а научници су закључили:

— У техничком погледу научили смо много ствари, али и поред свега мајмун није човек.

ПАБЛО КАЗАЛС СТАЛНО НАПРЕДУЈЕ У МУЗИЦИ

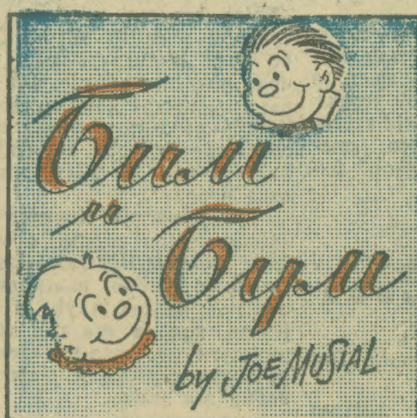
Музички критичари и публика једнодушно су оценили да је Пабло Казалс највећи живи виолончелиста на свету. Али, иако има 83 године и поред старости и општег признања, он вежба на свом инструменту по четири до пет часова дневно. Један од његових пријатеља, који није смео да га запита зашто се премара, поставио је то питање његовој супрузи, која је одговорила:

— Пабло каже да сваки дан вежба како би могао и даље да напредује.

НЕЗАПОСЛЕН ЗАТО ШТО СУ МУ УГИНУЛЕ БУВЕ

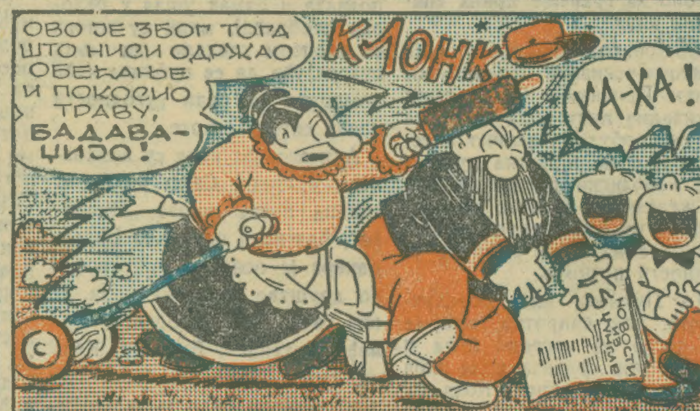
Амерички артиста Боб Летјус остао је недавно без занимања зато што су му угинуле две буве са којима је наводио своје тачке.

— Све сам учинио да им спасем живот, — изјавио је Боб Летјус — али су ипак угинуле услед исцрпености на послу.

»ДРУГИ ДАХ«

„Други дах" (или дисање) настаје када неко после привременог губитка даха услед уложених физичких напора поврати нормалан ток дисања. Када неко трчи употреби више енергије него обично. Последица тога је такозвани „губитак даха". После извесног времена он може да подеси ритмичко дисање и да поврати нормалан ток — тојест „други дах".

ЧОВЕК КОЈИ ГОВОРИ ДВЕСТА ЈЕЗИКА

У западном делу Берлина живи др Шултајс, полиглота, човек који говори 200 језика. Али у часу кад о њему пишемо, сасвим је могућно да он говори и који језик више с обзиром на његов неуморни рад и на лакоћу којом учи стране језике. Кардинал Мезофанти, који је већ говорио око 147 језика, научио је арапски на путу од Болоње до Рима. Путовање дилижансом у то доба трајало је око 3 дана. Шултајс учи додуше нешто „спорије" али зато говори знатно више језика од свих познатих полиглота.

Пространи стан др Шултајса „намештен" је заправо само књигама, речницима, граматикама, енциклопедијама, уџбеницима и преводима текстова на најразличитијим језицима: од папуанског до језика афричких Хауса и северноамеричких Дакота Индијанаца. Од свих ових многобројних књига, једна мала има за њега велико, непроцењиво значење: књижица коју је пре много година донео његов отац са конгреса историчара у Холандији. Малишан се веома заинтересовао за њу а отац је једног дана приметио да дечак до касно у ноћ остаје над књигом и да из ње настоји да научи холандски језик. Веома љут отац му је одузео књижицу па и све остале књиге на страним језицима, јер је сматрао да су ноћи за спавање, а никако за учење језика.

Али страст дечака — као и све велике страсти — није знала запреке. Из неких књига, које је куповао уместо слаткиша, научио је да говори и пише арапски. У то време познавао је већ дански, шведски, норвешки, енглески и прилично холандски. Арапски је учио и усавршавао на неком старом тексту „Хиљаду и једне ноћи". На разним преводима истог текста он је проучавао најпре смисао и састав појединих реченица, а затим усавршавао граматику, упознајући притом логички састав и динамику појединих језика, као и њихове најважније особине.

У једној књизи доктор Шултајс има потписе познаника из Кореје, Финске, Јапана, арапских земаља, Јужне Америке које је упознао на својим многобројним путовањима. То су све пријатељи који му узвраћају посете, с којима он одржава сталну преписку.

Кад је први пут био у арапским земљама, он је као „што обично првих сати чини, само ослушкивао изговор, боју гласа, нагласке и све карактеристике арапског језика". Тек после 6 сати пажљивог слушања проговорио је арапски, изненадивши своје арапске знанце тачношћу изговора и дубоким познавањем особина арапског језика.

Највеће интересовање побудио је кад се као млади студент филологије пријавио за државне испите из 39 језика. „Тим" испитне комисије састављен од 20 професора сматран је државним „тимом" филолога, а у недостатку професора за поједине језике Берлински универзитет био је приморан да позове „репрезентативце" с разних немачких универзитета у унутрашњости.

После главног испита „полако су долазили на ред остали језици". Под „осталим језицима" др Шултајс подразумева санскрит, гуарани, ирски, старосириски, гуџерати, еве, украјински, горласки, игбира, хаида, амхарски, папуанске дијалекте, суданске језике и још много десетака осталих језика за које већина људи не зна ни да постоје нити где се говоре.

Интересантно је да му је „знатне тешкоће" задавало учење мађарског језика, нарочито због дугачких реченица у којима на почетку долази субјект, негде у средини предикат, а објект где му драго. Исто тако тежак му је био и пољски са својим „неправилним другим падежима" па и арапски за чије именице постоје многобројни облици множине. И кинески, поред своје сразмерно просте употребе речи, што претставља основу за многобројне додатке, био му је „прилично тежак".

Тако например реченица „Thien hia wei win" у дословном преводу значи: „Небо доле радити народ". То нема никаквог смисла. Тек после прилично компликованог избора речи и тражења смисла може се доћи до исправног значења, тј. „Земља припада народу".

— Особина је Кинеза, да важне ствари изразе с мало речи, — каже Шултајс. Кад се стекне потребно разумевање, осећање смисла и уђе у дух језика, кад се зна где треба уметнути изостављене делове реченица кинески је онда чак веома лак језик.

У јапанском језику се примећује пословна трезвеност народа, хладна логика и начин осећања који много потсећа на латински. Јапански говорници никад неће покушати да потресу своје слушаоце, јер им се чини да би то било нелогично. Они никад неће рећи „царев рођендан био је празник", него „онај дан био је дан, који је био празник". Не познају сликовити начин говора па не могу рећи „Нова година доноси срећу". Ствари, апстрактни појмови немају руке, ноге, па према томе Нова година не може се примицати, доћи, доносити. Срећа по јапанском схватању може само да се догоди заједно с Новом годином.

Језик неких црначких племена нипошто није примитиван, како би се очекивало. Може се, например, у језику суахели или хауса изрећи цела реченица са две речи, а да притом не остане неразумљива. Док Кинези за „Волим те" кажу само „Во аи ин", у Јапану су много прецизнији и зато у љубави не може бити неспоразума. Они кажу: „Моја присутност ону страну да љуби има част".

Да би било удобније...

У лето ове године напуниће се сто година откако су прва кола за спавање кренула шинама. У поређењу са данашњим то су били врло скромни и примитивни вагони, али за своје време, кад су обични имали само дрвене клупе, претстављали су сензацију. „Дворац на точковима" саградио је двадесетосмогодишњи механичар Џорџ Пулман из Албиона у држави Њујорк.

Младић је имао двадесет година када се први пут возио железницом. Али њега, за разлику од других сапутника, није толико интересовао предео кроз који су пролазили, колико унутрашњост самих вагона.

— Зашто путовање не би могло да буде угодније? Зашто путници морају сатима и данима да седе на уским тврдим клупама, уместо да седе на меким седиштима где би ноћу могло и да се спава? — питао се он.

Осам година после овога радио је Пулман у Чикагу на изградњи зграда и улица на мочварном земљишту које је требало претходно насипати, и успео да уштеди 20.000 долара. Читаву ту суму је употребио за грађење првих спаваћих кола.

„Дворац на точковима" није донео очекивани финансиски успех. Прилике у Сједињеним Државама нису биле такве да би се пробудило велико интересовање за приватна путовања. Грађански рат постављао је железници задатак да пребаци што више трупа и муниције а не да се брине о угодности путника.

То Пулмана није обесхрабрило, чак напротив, дао се на посао да изгради нова и савршенија спаваћа кола која је назвао „Пионир". Кола су била још дужа, шира и виша од свих тадашњих вагона. Имала су тапацирана седишта и, за тадашње појмове, веома луксузне уређаје, чак и салон.

Железничке компаније нису одмах прихватиле ни „Пионира" и можда би нова кола доживела судбину „Дворца на точковима" да један случај није спасао Пулмана. Када је 1865 убијен Абрахам Линколн требало је да буде сахрањен у свом родном месту уз велике почасти. Велики број државника и познатих људи спремао се да путује и том приликом железница је некима пружила угодности свога „Пионира".

Тако су ова кола постала позната и одмах ушла у редован саобраћај, мада су многи са скепсом гледали на њих сматрајући да се публика неће помирити да ради угодности плаћа скупље карте.

Али спаваћа кола су прихваћена у свету. Само једанаест година после појаве „Пионира", белгиски инжењер Нагелмакерс је основао међународно друштво спаваћих кола. И она, већ 1876 саобраћају између Остендеа, Берлина, Келна, Беча и Париза. Осам година касније било је спаваћих кола у Оријент-експресу који је ишао до Румуније. Спаваћа кола су убрзо после тога успостављена између читавог низа градова у Европи. Због овога је требало да се мењају осовине на колима, како би се укључила у колосеке различитих ширина. Крајем деветнаестог века спаваћа кола су стизала чак до Иркуцка у Сибиру, и од Каира до Луксора у Египту, а почетком двадесетог већ и до Владивостока.

ЈОШ И САДА

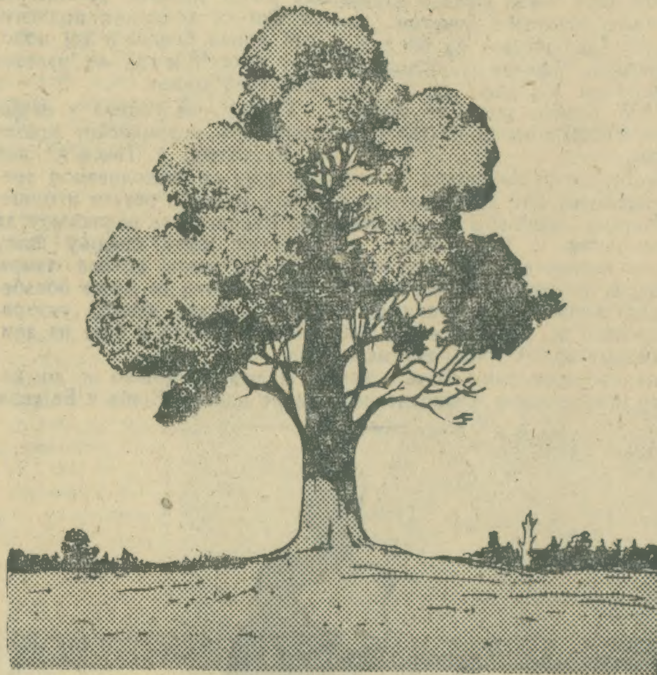
Злато још привлачи известан број упорних сањалица у горњем току реке Рио Гранде, мада су дани златне грознице већ давно прохујали. Ево једног оптимисте који се блажено осмехује уз блатњаву садржину у тепсији где ће можда и наћи злата бар колико да се прехрани преко зиме.

Друго време

Из захвалности што га је потпомагао, чувени француски сликар Реноар поклонио је 1882 године продавцу уметничких слика Диран-Ријелу слику његове две кћери. Пошто је овај због свог заузимања за импресионисте доспео на ивицу пропасти, није могао задржати ни ову њему и његовој породици тако драгу слику. Доспела је у Њујорк, где ју је сада на аукционој продаји хтео да откупи праунук Диран-Ријела. Али даље од 150 000 долара није могао да се надмеће, јер је конкурент био фабрикант аутомобила Валтер Крајслер. И остале купце Крајслер је потиснуо плативши слику 255.000 долара, а то је досад највиша цена за платно једног импресионисте. Седам година пре него што је израдио портре Диранових кћери, Реноар је приредио изложбу у хотелу Друо у Паризу и за укупно 20 слика добио свега 2.161 франак.

„Нигде мира и спокоја"

Чувену лепотицу Таис, односно њену мумију, одавно шетају по Паризу и никако да јој нађу достојно место за вечни боравак. Мумија ове Гркиње из Александрије, о чијем је животу Масне написао познату оперу, откопана је у северном Египту и пренета у Француску. Пошто су је раскошно оденули, изложили су је у музеју Гиме, одакле је њено одело пренето у Лувр а тело у Музеј о човеку. Међутим, пошто музеј већ располаже са око 15.000 мумија разних порекла и старости, управа је одбила да прими и Таис у свој подрум. Док јој се не нађе стално место, некадашња лепотица, за коју су се у своје време толико интересовали владари Александар и Птоломеј I, налази се сада привремено на једном тавану.

Није исто

Између зрелости и дужине живота код животиња и биљки не може да се повуче оштра паралела. Дрвеће не умире од дужине „живота" у истом смислу као што је случај код виших животиња и људи. Неки стручњаци сматрају да смрт код дрвећа наступа као последица неприродних узрока.

СИМА ЗИМА КАО ФИЛМСКА ЗВЕЗДА

'АЈДЕ! ПОГЛЕДАЋЕМО НЕКА ДРУГА МЕСТА!
ХЕ! САКРИЋУ СЕ ИСПОД ЦИРАДЕ, ПОРЕД ОВЕ КАМЕРЕ!
У ТОПЛИЈЕ ПРЕДЕЛЕ, СПИРО!
ОХ! ТО И ЈА ЖЕЛИМ СВИМ СРЦЕМ!
ПОСЛЕ МНОГО ВАЗДУШНИХ МИЉА...
ОСТРВА ТРОПИКАНО, ШЕФЕ!
СЈАЈНО!
БОЖАНСТВЕНО!

КАКО СУ АДЕЛА-ПИНГВИНИ ДОБИЛИ ИМЕ

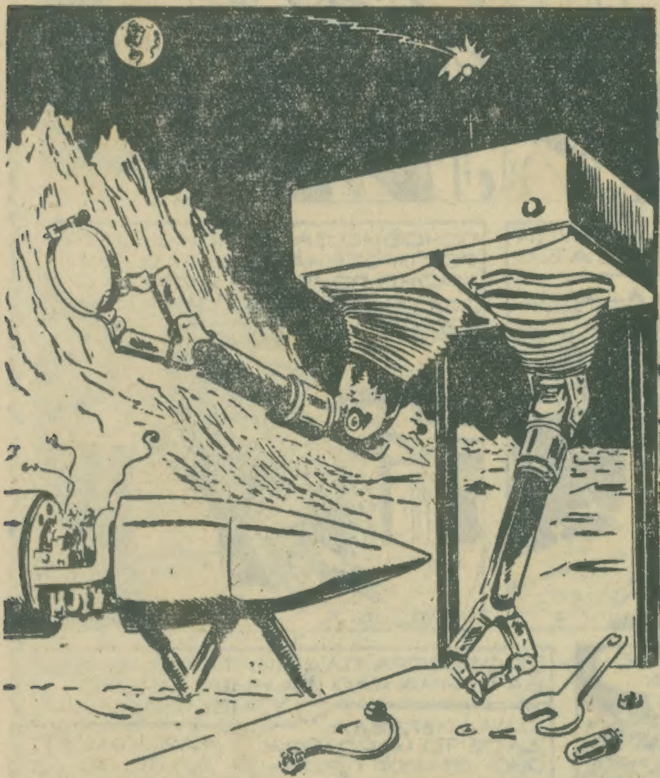
Ову врсту пингвина први је видео француски истраживач адмирал д'Урвил, и по имену своје жене назвао их — Адела. Они су високи око 75 сантиметара. Да би снеле само једно јаје годишње женке морају путовати око 40 миља преко снега, леда и мора до свог легла. Ове птице граде гнезда од каменчића и разних костију пингвина који су ту угинули ранијих година.

ОТКРИВЕНО НЕДАВНО

Конан Дојл, творац Шерлок Холмса, био је оснивач „народног спорта у Швајцарској — смучарства". Ова Дојлова заслуга откривена је тек недавно, поводом прославе 50 година од његове смрти. Пре више деценија, долазећи из Скандинавије у Швајцарску, Конан Дојл је унео у земљу први пар смучки. Њих је поклонио браћи Брангер, који су тако постали први смучари у Швајцарској.

ЦЕНА СЛОНА

Потпуно супротно од цена које мање-више за све артикле расту, цена слоновима је ове године знатно пала. До пре годину дана један слон је стајао 2,100.000 франака док се ове године највећи сувоземни сисар продаје по цени од милион франака.

ПРЕ ЧОВЕКА

Механички уређај, звани „помоћник", недавно конструисан, могао би бити први „човек" на Месецу. То је уствари успео облик робота који може да ради многе послове „својим рукама" као и човек, а њиме се управља са удаљености од много хиљада километара. Неки научници мисле да би се пре човека могао да упути на Месец овакав тип робота.

ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ

„ОВДЕ, НА ВИДИКУ..."

Одлука Народне скупштине од 4 августа 1898 године којом је, поред осталих средњих школа, укинута и Ужичка реалка, изазвала је право огорчење у народу, али се под тадашњом окрутном обреновићевском владавином, у оној и онаквој Србији каква је тада била и како ју је Радоје Домановић описао у својој „Страдији" — тешко неко могао усудити да против тога и устане. Апсане су и без тога већ биле пуне политичких преступника, окованих тешким ланцима и „букагијама".

И све би то прошло у миру и само са стиснутим зубима и „стегнутим песницама у џепу" да се међу ђацима Ужичке реалке, која је тада већ била доста позната по своме слободоумљу, није нашао један одважан младић који је, упркос свим стегама и опасностима, предузео један колико смео толико и оригиналан корак. Био је то седамнаестогодишњи ђак шестог разреда реалке Димитрије Туцовић, који ће и доцније као студент на Великој школи у Београду у познатим демонстрацијама у Сенату 1902, на београдским улицама 23 марта 1903 и, најзад, као вођ Српске социјалдемократске партије, задавати много мука српској буржоазији и њеном поретку.

Завера против ћутања

На који начин би се могла јавно жигосати ова фамозна одлука о укидању његове драге реалке, у којој је он „чуо прву социјалистичку реч из уста свог старијег школског друга и учитеља Радована Драговића" — питао се Туцовић.

И ускоро је решио: у знак жалости и протеста треба истаћи црну заставу на реалци. Створио је одмах план како да то изведе са двојицом својих најближих и најповерљивијих школских другова из социјалистичког „кружока": Сретеном Вукашиновићем и Тасом Милојевићем. Без двоумљења они су пристали и тако је скована „завера против ћутања"!

„Целом свету на видику"

Одмах су се дали на посао. „Истресајући последњу пару из џепова", сакупили су колико је било потребно за набавку неколико метара црног платна. Затим су нашли велику мотку, конац, иглу и остали „алат" и закључани у једној склонитој собици код Тасе Милојевића направили заставу. Вукашиновић је био најстарији међу њима. Те године је матурирао и бавио се помало песништвом. На брзину је саставио стихове и они су изрезани великим штампаним словима од беле хартије. Слова залепљена на застави била су тако велика, да су се и из даљине могли прочитати стихови:

„Овде, на видику,
Свет нек' види цео
Ловор венац што му
Четвртог се сплео!"

Договорили су се да за извршење ове своје смеле „операције" сачекају залазак топлог августовског сунца. У први сутон, на дан 7 августа, упутили су се ка реалци. Са увијеном заставом под мишком, Туцовић је неопажено ушао у зграду, док су двојица „завереника" чували стражу, скривени у парку прекопута. Није прошло дуго, а на крову зграде се појавио Туцовић, и одмах затим се залепршала црна застава пободена на уздигнутом торњу.

На изласку, Туцовић је закључао главна врата, бацио кључ и „завереници" су се разишли својим кућама, задовољни успешно изведеним подухватом.

Када се сутрадан „раном зором" чуло за црну заставу на реалци „пожурило је и старо и младо да види то чудо". Стигао је убрзо „на лице места" и окружни начелник Зотовић, који је просто цептео од беса. И док су органи полиције и општински пандури, по његовом наређењу, успели тек око 8 часова да скину заставу „скоро цело Ужице је поред реалке продефиловало", и са прикривеним задовољством читало стихове на црној застави: „Овде, на видику..."

Полициска истрага

Поведена је одмах најсвестранија полициска истрага поводом овог „нечувеног" бунта. Осумњичен је чак и сам директор реалке Петровић, који већ и иначе није био у вољи режиму. Претпостављајући да је то свакако дело ученика из ђачке дружине и књижнице „Напредак", у којој се млади Туцовић — после Радована Драговића који је већ напустио школу и отишао у Аустрију на изучавање столарског заната — највише истицао, позвао је оца Туцовићевог да се о томе распита.

Стари поп Јеврем, због своје честитости веома цењен, отац Туцовићев, о томе ништа није знао и није могао директору ништа да каже. А када је, после, затражио од свог сина да му призна истину, он му је све потанко испричао. По очевом савету то исто је морао да призна на саслушању пред директором, који је на велику радост свих ученика, у записник поднет полицији унео: „После свестраног извиђања установљујем да ниједан од ученика није учествовао у истицању заставе".

ДЕРВИШ КАЛИФ И ОГЛЕДАЛО

За време калифа Омара Ш, кога је народ назвао „цицијом", живео је у близини Багдада један дервиш о чијој се мудрости и доброти надалеко чуло. Из дана у дан долазили су људи у његову скромну кућу да моле за савет или помоћ. Чак се ни високи и највиши достојанственици нису либили да га потраже и изложе му своје невоље и бриге.

Мада народ није штедео у даровима, дервиш је живео више него скромно, јер је био задовољан малим и готово све што би добио разделио би сиротињи и невољнима.

Једног дана случајно је и Омар чуо за њега. Калиф је био прави чудак; не само што је био циција и што је од новца начинио себи јединог идола, већ и особењак који није подносио никог у својој близини.

Кад је Ахмед — тако се дервиш звао — ступио у калифову одају, овај му је понудио да седне.

— Дакле, ти си мудри Ахмед, — рече Омар и подругљиво погледа дервиша који је био обучен скромно, готово као какав просјак.

— Пресветли господару, ко је тај који може да каже да је мудар? Алах је велики и он ме је у својој великој милости обдарио с нешто разума.

— Добро, онда ми допусти да и ја видим неку корист од твог разума. Ја сам усамљен човек, немам пријатеља. Посаветуј ме, шта да радим?

Ахмед га без речи одведе до прозора и упита:

— Шта видиш тамо доле?

— Шта видим? Па — људе, само људе...

На то га Ахмед приведе једном огледалу и поново запита:

— Шта видиш сад?

— Видим само самог себе.

Ахмед се тада поклони пред калифом и рече:

— Окно је од стакла, а и огледало је такође од стакла? Стакло огледала је, међутим, превучено сребром. Човек је тако саздан: чим се између њега и света појави сребро, он престаје да види друге људе и види само сама себе.

Рок-ен-рол у научне сврхе

У лабораторији Јан Освалда, у Оксфорду, неколико дана је трештао џез оркестар. Свиран је искључиво рок-ен-рол, али не ради играња, већ због добровољних слушалаца који су за време свирања седели са капом електроенцефалографа на глави. Из добивених података доктор Освалд је закључио: „Свирање делује на слушаоце успављујући. Наравно, не може да их потпуно успава већ само површно и то кад тактови нису бучни или кад свира соло кларинет."

Ово се објашњава на тај начин што слушаоци за време свирања ритмички ударају стопалом, руком или нагињу главу, што изазива равномерно дисање. Брзо, испрекидано дисање смањује прилив крви у мозак а тиме и будност. Доктор Освалд сматра да једнолики ударци там-тама изазивају транс афричких становника баш услед сличног дејства бубњева.

КРОЗ ОАЗЕ Тарима...

ДЕТАЉ ЈЕДНЕ ФРЕСКЕ (СЛИКАН ВОДЕНИМ БОЈАМА) ОТКРИВЕНЕ У МИРАНУ. ЛИЦЕ ПРИПАДА ГРУПИ (АРИЈЕВСКОГ ПОРЕКЛА) КОЈА ЈЕ ОКУПИРАЛА ТАРИМ ДО VIII В.

Усред Азије се уздиже огроман ланац као чудесна преграда од планина која дели становништво по начину живота на два света: са сталним насељима и са номадским начином живота.

Стиснуто између планинских области становништво се наизменично налазило на ударцу понеке од великих сила Азије: прелазило из кинеских у турске руке, или руке Хуна, затим поново Кине, и тако без престанка. Ове области биле су поприште непрекидних борби.

Овде је реч о високим долинама које се налазе на северу од Тибета, на западним границама пустиње Гоби. Данас је ова област практично мртва: језера су упола исушена, реке пресахле. Али пре 1500—2000 година, у пријатним оазама које су се налазиле дуж притока Тарима, владала је жива политичка, економска и културна активност.

У почетку наше ере сићушне државице Тарима имале су јак економски значај: оне су управљале чувеним караванским путем између Кине и Средоземља, познатим под именом „Свилени пут". Њиме нису пролазили само каравани, већ је туда продирала и култура — коју су доносили путници на проласку са истока на запад и обратно. То је био и прави пут за дуге поворке људи и осамарених мула после планинских кланаца и пустиње.

„Свилени пут"

„Свилени пут" је полазио од римске Сирије, прелазио Месопотамију, ишао сасвим поред данашњег Техерана и после Бактре у Авганистану, захватао Памир, најзападнији део азиског масива. Ту се у једној долини налазила чувена „камена кула", где је према старим записима обављана трговинска размена између каравана који су долазили са запада и истока. Код Кахтара се „Свилени пут" делио у два крака: један је ишао ка северу кроз оазе Куча, Карахара, Турфана, а други ка југу кроз Јаркан, Котан, Квизил. Најзад, ова два пута су се спајала на граници Кине, близу града Нган Сиа.

Цветање оаза

У почетку наше ере, мале државе Тарима биле су изванредно напредне. Наводњавање је обезбеђивало велику плодност пољима на којима су успевала жита, виногради, као и воћњаци крушака и шљива. Захваљујући изузетно благој клими и пиринач је изврсно рађао. Гајена је и стока, а рудници злата, бакра и калаја, стављали су становнике ових лилипутанских краљевстава у специјално повољан положај. Али, бесумње, главни извор њиховог богатства био је трговина, управо непрекидни пролазак каравана у оба смера.

Око 100 године наше ере, обично је по један караван ишао сваког месеца ка западу. Састављен од стотину лица и толико исто животиња за вучу преносио је бале свиле за лепе Римљанке, кинеска огледала прецизно израђена, фини порцелан и различите зачине које је антички свет прекомерно трошио.

Можда је Александар Велики дао потстрек за размену добара између Кине и земаља Средоземља, а можда су везу тражили и успоставили сами Кинези, око 150 године пре наше ере. Нађени готово свуда у Тариму, и то нарочито у градовима на југу, различити новци: римски, грчки, индуски, скитски а и друге пронађене ствари: статуе и фреске указују на најразличитије културе које су се ту сусретале и укрштале.

Лик људи

Становници, како их приказују фреске из Мирана са почетка наше ере, имали су косу смеђе-црвену, очи зелене или сиве, орловски нос, без браде али са малим брковима; жене су имале извијене обрве, очи широко отворене, светлу кожу и пуне усне. Својим држањем, панцирима и купастим шлемовима људи су потсећали на витезове Округлог стола.

Данас се мисли да су ови елегантни ратници и њихове љупке жене били аријевског порекла, и то бесумње Индо-Скити који су се преселили неколико векова пре наше ере у долину Памира. Али њихов језик, онај на коме су монаси у манастрима преводили свете хиндуске текстове — а становници ових оаза били су већином будисти — није могао да буде одређен. Њихов „кучен" нема сличности ни са словенским ни са јерменским, чак пре личи на неку мешавину италског и келтског због чега се не може да одреди ни порекло овог становништва.

Куча, најважнији од градова Тарима био је нека врста престонице. Са својим владаром и двором он је давао тон овом префињеном друштву, изолованим аријевцима у Азији.

Чувене по лепоти

За време ходочашћа, Хјуан Тсанг (VII век) путник и талентовани писац био је сјајно примљен од кнезова из Турфана и Куча. Према описима а нарочито према зидном сликарству, још добро очуваном, можемо замислити свиту која с краљем на челу излази из града да би дочекала „учитеља вере". Владарка је такође била окружена својим дворским дамама. Витезови из свите, са шлемовима на глави украшеним перјем, панцирима и дугим камама са дршкама дивно изрезбареним — јахали су на коњима. Као и у нашим средњовековним војскама заставице и заставе биле су јасно обојене, прикачене на врх копља и украшене грбовима. Дворјани обучени у богата одела пастелних боја са рукавима и оковратницима оивиченим крзном и украшеним бисерима. Даме нису биле мање елегантне: обучене у дуге хаљине стегнуте у струку, сличне су властелинкама из Средњег века и чувене по својој лепоти, шарму и вештини да се улепшају.

Никад више...

Куча је претстављала за ходочаснике и трговце одмориште пуно пријатности. То је био град задовољстава, са чувеним свирачима на флаути и гитари, који су се одевали у тамноцрвена одела.

Многобројне откривене фреске из осмог века потсећају на чувену таписерију из Боајеа. На њима су мотиви јуначких дела, лов, концерти, религиозне церемоније и различите свечаности из живота владара.

На несрећу у овим оазама живело се увек у неспокојству а префињени дворјани били су у исти мах и смели ратници. Градови Тарима налазили су се на свега неколико дана хода далеко од турско-монголских хорди, па је право чудо како су они тако дуго могли да се одупру жељи да не покоре раније овај „рај".

Али најзад преплављени навалом номада — Куча, Турфан и други градови Тарима нису се никад више повратили од те катастрофе.

ЧУДНА КУЋА

Једна њујоршка фирма саградила је за своје канцеларије необичне просторије. Ни на једној одаји нема прозора, светлост је свуда вештачка, а ваздух се убацује по потреби. Зидови, под и таванице израђени су тако да су просторије и безвучне. Власници фирме као и њихово особље тврде да је рад у таквим собама право задовољство, јер уопште не умара и човек после рада излази потпуно свеж и чио.

У ЧАСТ СПУТНИКА...

Да би растеретили сам град Москву, стручњаци подижу на педесетак километара од ње први „сателитски град", који ће се звати „спутник". Сваки „Спутник-град" моћи ће да прими по 65.000 становника. Куће неће имати више од четири спрата али ће бити саграђене од једног специјалног фабричког материјала. Мрежа аутокара повезиваће „спутнике" са Москвом.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК ИЗДАЈЕ НАРЕЂЕЊА ЕЛЕКТРОНСКОМ МОЗГУ

Инжењер са Технолошког института у Масачусетсу Даглас Рос пронашао је нову врсту робота који се сматра зачетником „другог периода аутоматизације". До његовог проналаска, електронске машине су извршавале радње према унапред одређеном програму који је припремао сам човек. Међутим, инжењер Рос је пронашао могућност за нову, двоструку аутоматизацију. Уместо човека, један „супер мозак" припрема програм рада њему подређеног електронског мозга. Човек треба само да постави задатак првој направи која ће да пронађе могућност и начин израде неког предмета и, после извесног времена, подређени робот ће га начинити према примљеним упутствима.

Ево примера којим је Рос доказао примену свог изума. Он је „наредио" супер-роботу да му начини пепељару за коју му је дао размеру и облик. Пошто је супер-робот „размишљао" извесно време, дао је упутства своме потчињеном електронском мозгу како да начини наручену пепељару. Овај други робот ставио је у рад машину алатљику и пепељара је била готова за свега пет минута.

КРЕПАК СТАРАЦ

Листови у Њу Делхију пишу ових дана о подвигу неког Винoба Бахве који је за последњих осам година превалио пешице 15.750 километара. Винoба има сада 63 године, тежак је свега 40 килограма а болује од чира у желуцу и маларије.

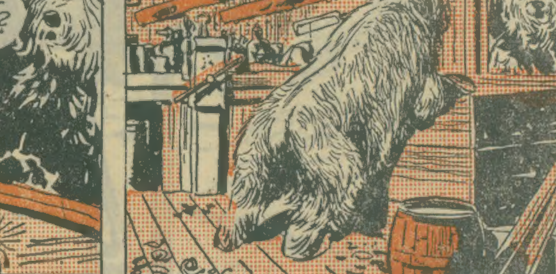
WALT DISNEY's ПРИЧА О ЧУПАВКУ

ПИЈАНИ - ОД ВОДЕ...?

Медицински и фармаколошки стручњаци одавно већ заступају мишљење да је „отров" само количински појам. Заправо, теориски посматрано, све може да буде „отровно" ако се узме одједном у претераним количинама. То важи чак и за обичну воду.

Два лондонска лекара, Еразмус Берлоу и Хју де Ворденер, запослени у болници Сен Томас, објавили су у једном од последњих бројева „Часописа за медицину" чланак о седморици својих пацијената који су због претераног узимања воде дошли у исто физичко и душевно стање у какво западају алкохоличари после вишедневног опијања. Код тих „водопија" због претераног уношења воде у организам крв постаје разређенија, говор им је несигуран, очни капци им се склапају, они сами осећају вртоглавицу и верују да се налазе у неком другом свету. Понеки од њих, кад се „опију" водом, постају свадљиви и насилни и сутрадан редовно осећају мамурлук.

У току, последњих година ова два лекара проучавала су случајеве седам жена, и два мушкарца који су били хроничне водопије. Они нарочито детаљно описују случај једне педесетседмогодишње жене која је пре једанаест година, у нападу потиштености, почела да пије воду. Понекад она попије и до 18 литара воде дневно, и толико је постала роб тог свог „порока" да спава у купатилу само да би била што ближе чесми.

Нека друга жена постала је такође водопија у време кад јој је умро муж. Код осам до девет њихових пацијената, „страст" за водом појавила се због истих или сличних психолошких повода због којих се други људи одају алкохолу. Девети пацијент, пак, сматра да је разлог због кога је постао водопија тај што је некад био морфинист. Исто као и алкохоличари, и „пијачи воде" могу месецима и годинама да се одупиру свом „пороку", а да затим наједном поново постану жртве ове своје склоности. Хроничне водопије из Лондона претстављају нарочити проблем за лекаре, јер је њих исто толико тешко лечити и излечити колико и хроничне алкохоличаре.

Још шпански инквизитори знали су да је вода узимана у претераној количини исто што и отров. Ти „мајстори мучења" присиљавали су своје затворенике да пију огромне количине воде. Прекомерно узимање воде доводи раније или касније до стања које би се могло назвати „тровање водом". Најпре наступи тешка главобоља, затим неподношљиви грчеви у мишићима, делиријум и најзад смрт.

Потребно је ипак поменути да до ових симптома не долази искључиво због повећања количине воде у организму, већ што се као последица тога смањује количина соли у ћелијама.

Колико је воде потребно човечјем организму у поређењу са потребом појединих животиња? Микроскопски мале амебе, које се рачунају у најмање животиње, потроше за сваких седам часова количину воде која је по тежини истоветна с њиховом телесном тежином. Мишевима је за то потребно пет дана, псу и крави две седмице. Човеку су, пак, за то неопходне четири седмице, што значи да човек просечне тежине (70 килограма) треба да унесе у организам нешто мање од три литра воде дневно. Корњача, међутим, за читаву годину дана „потроши" свега онолико воде колико је тешка. Али, и то је много у поређењу с неким врстама кактуса које могу „живети" тридесет година од количине воде која је равна њиховој тежини.

Особе које су посматрали лондонски лекари, као и педесетседмогодишња жена која попије и по 18 литара воде, сигурно су оболеле од поремећаја центра за регулисање промета воде у организму, који се налази у међумозгу, у делу званом хипоталамус, где су и остали важни центри што управљају радом свих наших органа, — а вероватно и од поремећаја излучивања тзв. антидиуретског хормона који настаје у задњем режњу хипофизе, жлезде са унутрашњим лучењем, налегле на базу мозга. Према томе за нормалан процент воде у организму, потребна је усклађена функција између центра у хипоталамусу и задњег режња хипофизе. Ако је таква складност поремећена из било којих разлога, настаје и поремећај у проценту воде у организму и због тога особе које од таквог поремећаја пате, обично пију велику количину воде и велику количину излучују.

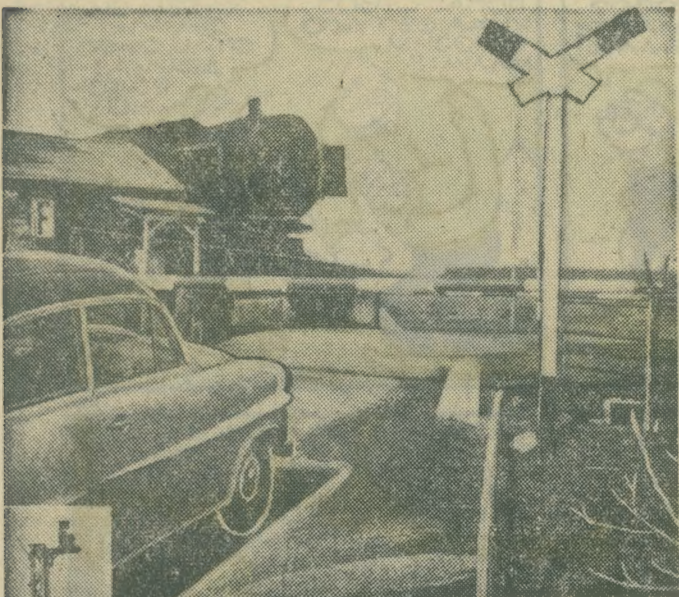
До поремећаја у нормалној функцији центра у хипоталамусу и задњег режња хипофизе долази врло често после душевних потреса или како се у горњем извештају лепо каже „због сличних психолошких повода због којих се други људи одају алкохолу". У том случају поремећај центра у хипоталамусу има за последицу мање лучење антидиуретског хормона у задњем режњу хипофизе, те бубрези слабије ресорбују (упијају) воду, али због тога излучују велику количину мокраће. Како организам губи воду, то болесник који болује од овакве болести — у медицини назване инсипидни дијабет, што значи етимолошки „безукусно протицање" (мокраће) — мора да пије велику количину течности, чак и до 35 литара у току 24 часа, да би губитак надокнадио. Према томе пијење толике количине воде није „порок", у правом смислу речи, већ болест.

ПОКРЕТНА БЕНЗИНСКА СТАНИЦА

Трговина тежи да се што више усаврши и да сасвим угоди потрошачу. Тако су начињене и покретне пумпе за бензин, које прилазе паркираним аутомобилима и ту их снабдевају горивом.

Оваква покретна станица-пумпа налази се у предграђу Оклохаме у САД.

ТЕЛЕВИЗИЈА НА ЖЕЛЕЗНИЧКОЈ РАМПИ

Немачка федерална железница врши пробе да помоћу телевизије заштити возаче на прометним раскрсницама. Високо постављена телевизиска камера надгледала би друм са обе стране пруге. Камера је каблом повезана са два екрана у чуваревој кућици. Железничар спушта рампу на електрични сигнал воза који се приближава, а на другом екрану прати истовремено и аутомобилски саобраћај. Рампе се такође виде на екрану а њихов положај означавају различита светла.

ПРВЕ...

Преглед пртљага и царињење на граници отсада ће бити мање непријатно јер ће тај посао вршити жене, које су предусретљивије и љубазније од мушкараца — сматрају у француском Министарству финансија. Стога је у Француској за овај отсад једино женама доступни позив, конкурсом изабрано 11 кандидаткиња. У посао ће их упутити искусни царински чиновници на предавањима у Националној царинској школи у месту Неји на Сени. Нацрт за униформу ових првих жена-цариника израдила је једна позната париска модна кућа.

ПОСТИГЛО СЕ ДВОЈЕ...

Демонстрирање болести или операција, студенти медицине могу да прате само ако седе у првим редовима амфитеатра. Да би им омогућио боље праћење наставе највећи стоматолошки факултет Америке који се налази у Њујорку увео је телевизију. Слушаоци се налазе у одвојеној просторији и око сваког телевизора рад професора прати по једна група студената. На овај начин постигло се двоје: избегнута је опасност од инфекције, а затим добило се и у времену јер сви студенти одједном уче исто.

КО ЗНА...

Неки амерички научници тврде да ће у XXVI веку, тј. кроз шест столећа, на сваком квадратном метру земљине кугле, укључујући и поларне крајеве као и планинске врхове и данашње пустиње, живети по један становник. Другим речима предвиђају страховиту пренасељеност.

НАЈМАЊЕ НА ВОЗОВИМА

Приликом последњих статистичких података установљено је да је на возовима било најмање несрећних случајева: свега 0,07 док на аутомобиле отпада 2,6; на аутобусе 0,14; на авионе 0,12.

ОД АУТОМОБИЛА ЗА 10 МИНУТА АВИОН

Направљено је, као експеримент, пет авиона двоседа с мотором од 135 коњских снага. Они су интересантни нарочито због тога што се крећу и по земљи као аутомобили. Авионски мотор помоћу каиша окреће задње точкове аутомобила и при томе се користи 30 отсто снаге мотора. Први авион-аутомобил био је направљен још пре седам година, а овај данашњи може да буде преобраћен у авион или обратно, за свега десет минута.

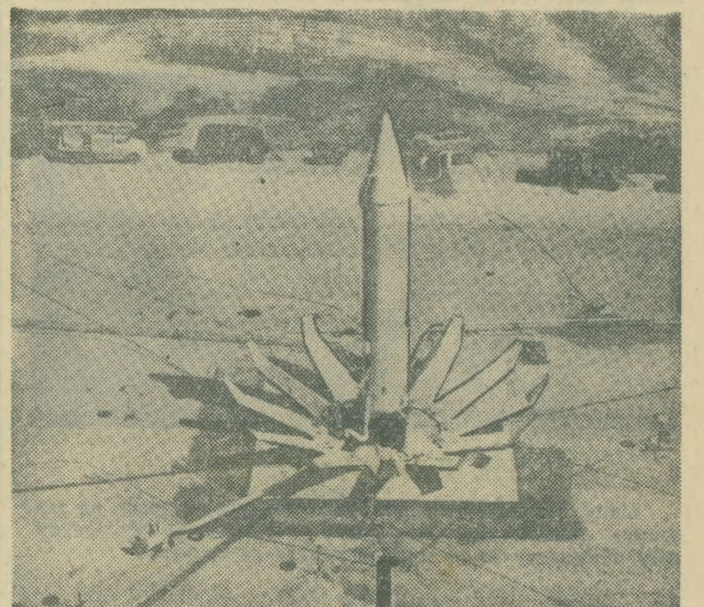
ПИЈАЦА НА ТОЧКОВИМА

Домаћице у америчком граду Коулд Спрингу могу сваког јутра, испред самих својих врата да купе све потребне намирнице. У колима их разносе по граду. Генератор који ради на бензин снабдева струјом фрижидер у коме се налази сва лако покварљива роба.

Расправа око Шопенових посмртних остатака

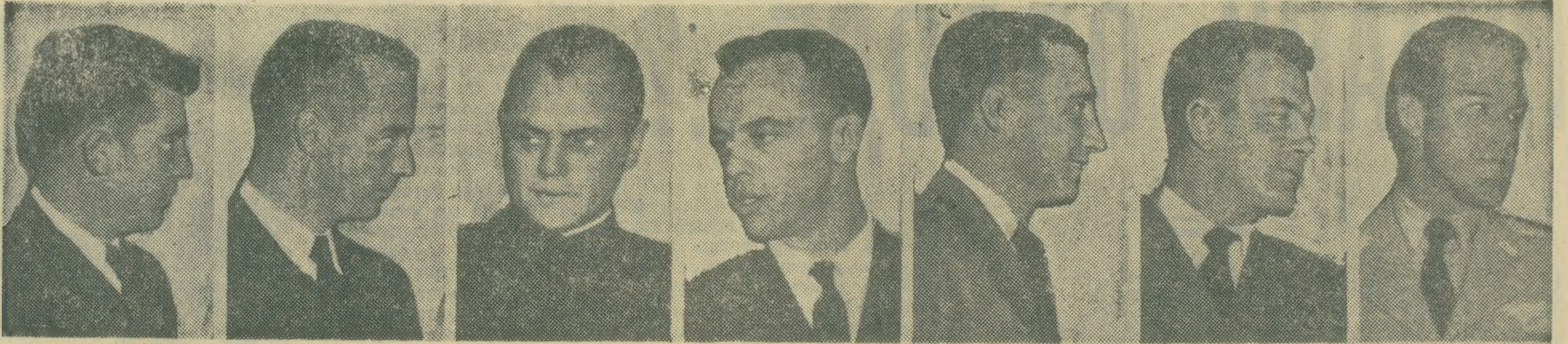
У последње време води се оштра полемика око преноса посмртних остатака Фредерика Шопена, славног пољског композитора и пијанисте, који је 1849 године сахрањен на париском гробљу Пер Лашез. Пољаци би желели да следеће године, поводом 150-годишњице Шопеновог рођења, његове остатке пренесу у Пољску. Французи на то одговарају: он је код нас и ту ће остати.

ЗАКЛОН ЗА РАКЕТУ — КАО ЦВЕТ

Ова ракета добила је заклон од дванаест делова који се приликом припрема за лансирање расцвета као цвет. Заклон штити саму ракету а и раднике који обављају посао око ње — од временских непогода.

ДА ЛИ ЋЕ БИТИ ПРВИ?

ВАЛТЕР ШИРА — МАЛКОЛМ КАРПЕНТЕР — ЏОН ХЕРШЛ — АЛЕН ШЕПАРС — ВИРГИЛ ГРИСОМ — КАПЕТАН СЛЕЈТОН — ЛЕРОЈ КУПЕР

Један човек ће, вероватно, кроз две године први пут на авиону-ракети полетети у свемир и то фантастичном брзином од 35.000 километара на час, направиће три окрета око наше планете и спустиће се негде у Јужном Атлантику. У случају неуспеха за њим ће кренути други и тако редом.

Већ неколико година комисије састављене од највећих стручњака у области психологије, физиологије, медицине и астрофизике бирају прве астронауте. Требало је између више десетина хиљада пријављених одабрати неколико хиљада чије физичке особине одговарају нормама предвиђеним за идеалног свемирског пилота: тежина 75 до 80 килограма и висина око 175 сантиметара. Затим је професору доктору Норману Ли Бару поверено да помоћу психолошких тестова изабере 500 кандидата који ће бити најдостојнији да први полете у висину. Питање на коме је пао највећи број оних који су личили на праве људе од воље и челика гласило је: „Да ли бисте остали добровољац чак иако не бисте били сигурни да ћете једног дана заиста кренути у васиону?" Сви они који су одговорили одречно одмах су отстрањени, јер је њихов одговор показивао да их на подвиг покрећу жеља за славом и таштина а не права љубав за науком. Група се смањила са 500 на 110 људи а затим са 110 на 52 човека који су одговарали још и следећим нормама: имали су између 30 и 40 година, сви су завршили факултете, нижи су од 175 сантиметара, имају више од 1.500 часова лета авионом или ракетама, ожењени су и имају просечно два детета. Последњи психолошки тест је био — написати слободан састав на тему: „Ко сам?" Елиминисано је још 24 и остало је свега 28 кандидата.

Затим су почела медицинска испитивања: права савремена инквизиција. Одведени су у центар за истраживање у Дајтону где су подвргнути тешким физичким пробама у празним коморама потпуно мрачним и обезвученим, у добошима који се окрећу, у седиштима која се избацују огромним брзинама, на покретним шинама и у авионима где нема земљине теже. Недељама су храњени синтетичким производима каква ће једино бити њихова храна у челичним шкољкама на 180.000 километара далеко од земље. У експерименталном центру у Рајту стварани су помоћу нарочитих машина услови предвиђени за васионске летове и после сваке пробе бележене су реакције њиховог срца, плућа, мозга, вида, удова. Сви су морали доказати да имају довољно стрпљења и снаге да проведу дане и недеље у коморама потпуно изоловани од света.

Најзад је после серије експеримената и испита одабрано седам људи од којих ће један отсудног дана полетети у свемир. Ко ће од њих то бити нико још не зна и неће знати две пуне године. По свом начину живота, стремљењима и својствима, свих седам изабраника необично личе један на другог. Осим овога, сви се они баве пецањем, воле да косе траву у својој башти и да гледају телевизију.

Од седам изабраника капетан Слејтон који има 35 година изгледа најодлучнији.

— Дао бих своју десну руку да будем први! — изјавио је он.

За време рата је био пилот бомбардера и извршио је 56 напада на Немачку и 7 на Јапан. Ожењен је и има двоје деце. Малколм Скот Карпентер је марински официр, има 36 година и отац је четворо деце, а Валтер Шира исто толико стар и има двоје деце; Виргил Иван Грисом није био пилот у прошлом рату али је учествовао у више од сто ваздушних борби над корејским ратиштем, ожењен је и има једно дете. Лерој Гордон Купер је експериментални млазни пилот, има 2.300 часова лета, и отац је двоје деце. Ален Шепарс је ожењен и отац је једног детета. Последњи од седморице изабраних је најславнији од свих: Џон Хершл јуниор још од 1957 године држи рекорд у брзини трансконтиненталног прелета од Њујорка до Сан Франциска, а на емисији „Све или ништа" на телевизији зарадио је 30.000 долара. Ожењен је, отац двоје деце, има 38 година а идол му је у литератури Жил Верн.

Занимљиво је да су жене свих ових одабраника врло срећне и не страхују за судбину својих мужева јер су убеђене да ће полетети тек када буде сигурно да ће моћи и да се врате.

Колика је вероватноћа да ће се први астронаути вратити са своје свемирске пустоловине? Астрофизичари и научници сматрају да она износи свега 50%.

Од краја априла седам људи су изоловани у једној бази за истраживања. Нико не сме да их види. Амерички листови унапред нуде огромне хонораре ономе ко буде послао први допис са Месеца, или са свемирског путовања. Последња понуда износи милион долара! Пошто се не зна ко ће први полетети они су се договорили да финансиску добит од првог лета деле сви међу собом. Живот првог астронауте осигуран је на 20.000 долара, а у случају његове смрти породица ће добијати годишњу пензију од 40.000 долара.

Засада сви они проучавају астрономију, међународно право, инструменте, радио-технику, васионску медицину и слично. Подвргнути су нарочитом режиму исхране. За време последњег тренинга у ракетама одабраним за први свемирски лет одлучиће се дефинитивно и у коме ће се положају човек налазити. Извршиће се последња ревизија свега а драгоцена искуства која су пружили мајмуни примениће се свуда где је могућно.

Тако ће се једног лепог вечера у априлу 1961 године сва дубина небеског бездана отворити пред човеком да попут Кристифора Колумба крене у освајање нових светова.

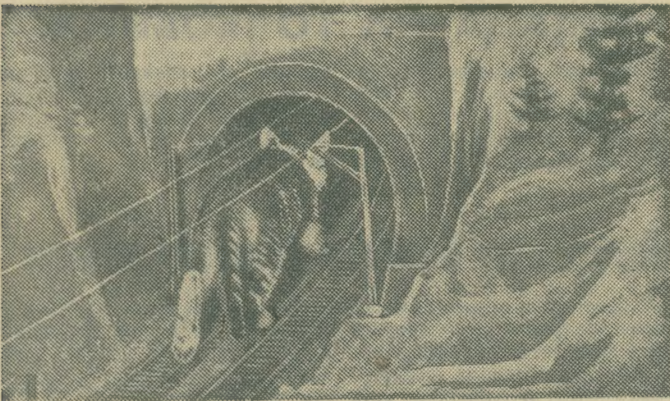
„Ледена мрква" чува нашу прошлост

Група истраживача који се налазе у Тули, на Гренланду, пренела је у Чикаго једну облу полуту од леда чија дужина износи 300 метара а пречник свега 20 сантиметара. Да би могла да буде пренета, исечена је на више делова. Овај стуб леда, који научници називају „ледена мрква", изрезан је из дубине и претставља 800 слојева снега који дају слику таложења снежних падавина у току 800 зима. Слојеви леда чувају ваздушне мехуре, бактерије, прашину и пепео протеклих векова. Научници се надају да ће анализом успети да сазнају какви су атмосферски услови владали на Гренланду у протеклом времену. Очекују да, између осталог, нађу и пепео вулкана Кракатау и Катами који су били активни 1883 односно 1912 године, а такође и доказе о радиоактивним падавинама у току последњих четрнаест година.

„КЊИГА — ЛЕК"

Клиника при универзитету у Гизену у Западној Немачкој, почела је заједно са библиотекарима да врши избор књига које се могу давати на читање болесницима, и то према њиховој болести. Испоставило се да поједине књиге изабране на тај начин невероватно „лековито" делују на болеснике. Зато је сада ова акција проширена на читаву Западну Немачку, па се надлежне просветно-медицинске власти чак решавају да објаве и каталог у коме ће бити списак које књиге треба давати којим болесницима.

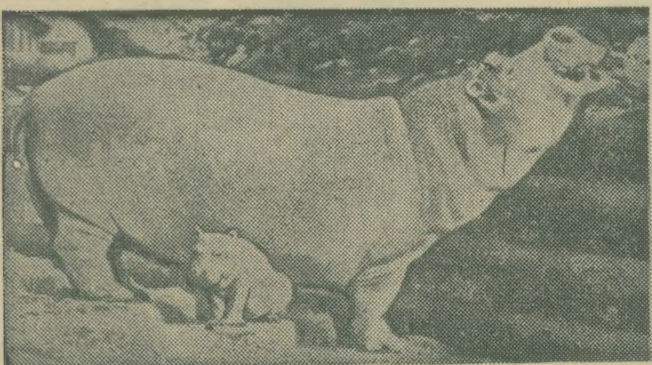
✦

НИШТА ЧУДНО

Не бојте се! Није ово никакво чудовиште с Марса. Нити је толико велико да једва пролази кроз железнички тунел. Ово је обична мачка која има намеру да прође кроз макету железничког тунела направљеног за једну изложбу у Минхену.

✦

НЕ СВИЂА МУ СЕ

Маму Белинду, очевидно, више интересује храна од тек рођеног синчића, који се појавио у лондонском зоолошком врту. Малишану се то изгледа нимало не свиђа.

РАДИО У УХУ

Два немачка инжењера из Западне Немачке, израдила су најмањи радиопријемник на читавом свету који може да стане у ушну дупљу. Према изјави његових конструктора овакав радиопријемник открива неслућене могућности у погледу његове примене.

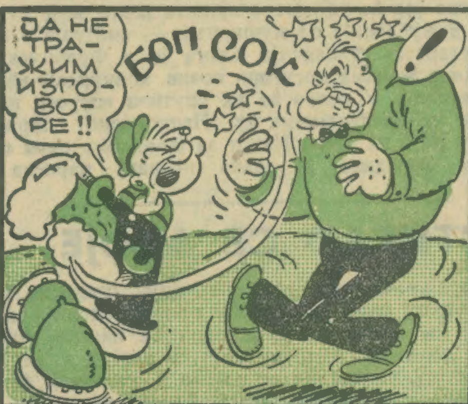

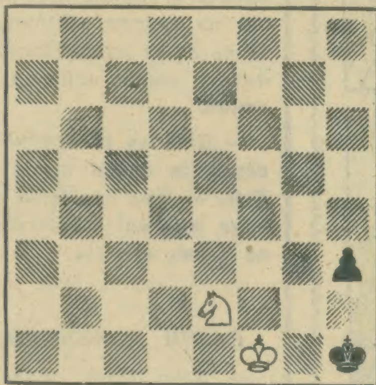

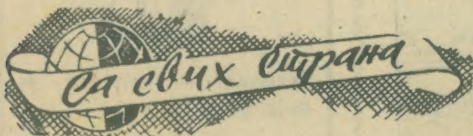
Учимо шах

LXXV

Да ли је могућно да се изведе мат ако на шаховској плочи постоје само три фигуре — два краља и један скакач? Разуме се да није, то зна сваки шахиста. Али, ако један играч има скакача, а други једног пешака, могућно је да настане таква ситуација да партију изгуби онај који има пешака. То изгледа чудно, али шах је уопште чудна игра.

Да црни, у овој ситуацији, нема пешака, бели га уопште не би могао матирати, а овако, ако је бели на потезу, црни иде у сусрет неизбежном поразу. 1. Се2—г3+, Кх1—х2 2. Сг3—ф5, Кх2—х1 3. Кф1—ф2, Кх1—х2 4. Сф5—е3, Кх2—х1 5. Се3—ф1, х3—х2 6. Сф1—г3, мат.

„ТОПЛЕ СЛИКЕ“ не стварају се на принципу класичног „црно-белог“, већ на принципу „топло-хладно“. То значи да боја не игра никакву улогу при стварању једне инфрацрвене фотографије већ једино температура.

Тако човек са запаљеном лулом снимљен у мрачној соби, имаће на слици белу кожу, јер је загревана телесном температуром, а такође и врх луле у којој сагорева дуван биће бео, док ће остали делови остати црни. Инфрацрвена фотографија аутомобила у покрету показаће килер бео пошто је мотор у раду, као и гуме загрејане услед трења. Овај начин снимања имаће посебну улогу у индустрији као и у медицини и биологији, јер ће многи невидљиви топлотни процеси постати доступни научниковом оку.

✦

ПОЛА ГРАМА ЦЕЗИЈУМА 137 покретаће велики сат изнад шездесетог спрата једне њујоршке банке који ће да показује годину, месец, дан, час и минуте. Сат ће радити 200 година.

✦

МОЗАИК ПАБЛА ПИКАСА није уметничко дело — тврде службеници њујоршке царинарнице. Влада Сједињених Америчких Држава ослободила је увозне царине сва уметничка дела, али кад је један Пикасов мозаик недавно пренесен из Европе у Америку, његов власник није ослобођен царине. Не сматрамо да је поменути предмет уметничко дело, — пише у образложењу царинских власти — јер је то само камена плоча и комадићи разнобојног стакла. Власник увезеног предмета мораће да плати царину према тежини камена односно стакла.

✦

ДВА ДОВИТЉИВА ПРОФЕСОРА музике из Цинцинатија, у САД, дошли су на оригиналну идеју: изнајмили су једну велику ауто-приколицу, коју паркирају обично у близини

већих трговачких кућа. Мајке, да би несметано куповале робу за кућу, остављају малишане у овој покретној музичкој школи. Ту деца добијају часове из клавира, хармонике или гитаре. У приколици постоје две мање учионице, а професори кажу да имају пуне руке посла.

Да ли знате?

КАКО ДЕЦА СВЕ ПОСТИЖУ

Последњих година се у свету много траже илустровани листови, нарочито дечји. Само у Француској су купује око 17 милиона примерака дечјих илустрованих листова. Према статистици, од троје деце двоје чита пет листова недељно. Поводом овога, поставља се питање откуда деци толико слободног времена кад поред читања она прате телевизиске програме, иду у биоскопе, а свакако главно занимање им је школа и школски задаци. Из овога би се закључило да им остаје врло мало времена за оно најглавније.

ЛАВ КАО „ДОМАЋА ЖИВОТИЊА“

Лав Симба живи у једном шведском селу и слободно се креће као и остали пси. Донео га је из Африке, још док је био „беба“ неки светски путник. Симба-лав је данас кршна животиња али људи немају баш много поверења у њега, мада његов господар тврди да је „питом“. Право је чудо да још није злоупотребио своју слободу. Свом господару Симба је веома одан, па му не смета ни то што га овај гњави играјући се с њим.

ВАЗДУШНИ ТАКСИ

У Лондону је поред ауто-таксија уведена и хеликоптерска такси служба. Њихова станица је на лондонском аеродрому. Помоћу ових ваздушних таксија посетиоци Лондона могу лако и брзо да разгледају читав град. Сада су ове услуге скупе, али предузеће обећава повољније цене када се служба буде разгранала.

НОВИ ПУТНИЧКИ ВАГОНИ

У Швајцарској се почело са производњом најлакшег путничког вагона. При конструкцији се водило рачуна да они буду погодни и за електричну и парну вучу. За израду конструкције употребљен је алуминијум и легура титана. Каросерија је од стакла комбинованог са пластичним материјама, а као изолатор употребљена је стаклена вуна. Унутрашњост вагона је обложена пластичном материјом. Седишта су тако конструисана да се притиском на дугме претварају у лежишта.

НОВЕ КОРИСТИ ОД МЕСЕЦА

Упоредо са припремама за пут на Месец, стварају се и планови за његово искоришћавање пошто неки стручњаци сматрају да је Месец богат рудним благом које се може лако искористити. Други планирају на њему изградњу радио и телевизиских релејних станица. Има и таквих научника који желе да се изгради велико огледало на Месецу где би се сакупљали сунчеви зраци и одатле усмеравали у разне крајеве на Земљи.

Ови зраци би корисно послужили за загревање великих градова као што су Лондон, Москва, Њујорк, Токио и други, а могли би се упутити и у северна, поларна подручја ради растапања глечера. Приступило се зато већ и изради пројекта таквог великог огледала.

МОТОР БЕЗ ГОРИВА

Васионске ракете захтевају велику количину горива. Научници сада раде на конструкцији таквих мотора за ракете који не би употребљавали гориво. Ракете би само до једне одређене висине и брзине користиле садашње гориво, а даље само молекуле гаса. Ова мисао се родила још пре пет година а недавно су научници почели да раде на опитним моделима. На висини од сто километара ракетни мотор могао би да црпе енергију тих молекула. Сада се то покушава на 60 километара висине, и уколико би експерименти успели убрзо би се овакви мотори уграђивали на путничке и теретне авионе.

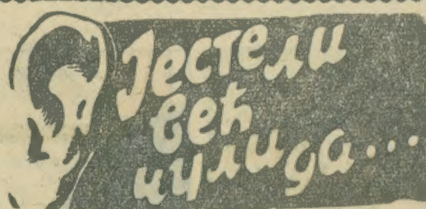
ИСПИТИВАЊЕ МАСНИХ КИСЕЛИНА

Шлем који ће се користити приликом летова у васиону послужио је лекарима да испитају сагоревање масних киселина у човечјем организму.

ПСИ ТРАЖЕ ГОСПОДАРА

На премијери последњег филма Волта Дизнија „Верни вагабунда“ поред званица присуствовали су као „гости“ и пси-штићеници Друштва за заштиту животиња. После претставе пси су стекли нове господаре: званице су имале права да изаберу себи по једног пса.

...коњаници у старој римској војсци сачињавали су други

по рангу сталеж у држави, а као знак свог сталежа носили су златан прстен.

... иако се углавном храни пресним месом, с времена на време лав поједе мало опалог воћа или се заслади термитима.

...циновске корњаче на острву Галапагосу обично се хране травом. Али, кадње нема, оне се задовољавају и бодљикавим кактусима.

...биљка ванила спада у орхидеје. Зачин ванила уствари је њен осушен плод, а први пут је донесена у Европу 1510 године.

... многи становници данског острва Фане живе од извоза кишних глиста, које се тонама шаљу по читавом свету.

...морски јеж креће се по дну помоћу својих бодљи.

...у коритима свих река на Земљи има укупно 1.200 кубних километара воде.

...највиши човек који је икад живео на свету био је неки Швеђанин, висок два метра и 52 сантиметра, који је био узет у телесну гарду пруског краља Фридриха Великог пошто је овај ступио на престо 1740 године. Висина овог гардисте била је званично утврђена.

...стазе којима слонови одлазе на појила могу да буду веома старе, јер се истим стазама служе генерације за генера-

цијама. Старост понеких од ових путева цени се на 2000 до 3000 година.

...иако се не може утврдити кад је и у којој земљи пронађен шестар, зна се да су се њиме служили народи Старог века. У својим „Метаморфозама“ Овидије приписује проналазак шестара неком Дедаловом рођаку.

...од свих европских народа, Холанђани најмање иду у биоскоп.

Дедине вештине

Са чашом и свиленом марамом

У једну обичну чашу, по могућности мању, ставите једну свилену мараму у боји и покрите чашу својом марамицом. Кад је подигнете, не ће више бити ни чаше ни мараме... наћи ћете их, обе, у вашем џепу.

Ево како ћете то извести:

Набавите две мање чаше, две мале свилене мараме исте боје и две исте шарене марамице прилично велике.

Припремите ваше марамице на следећи начин:

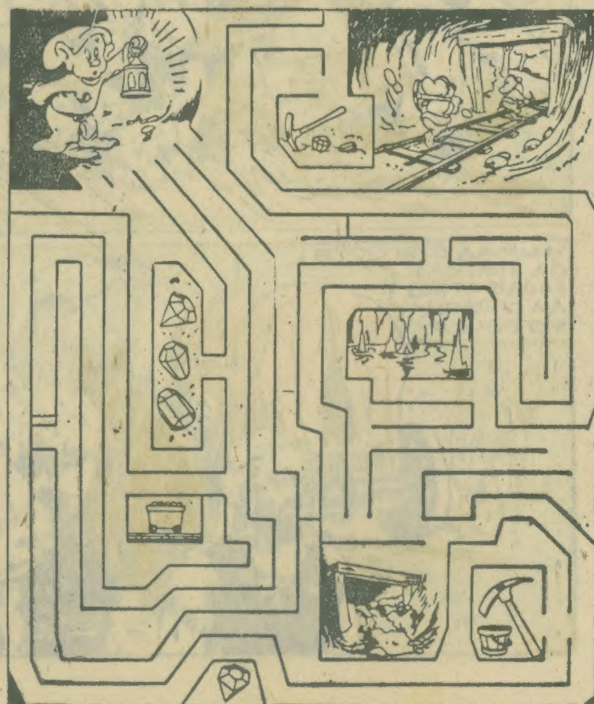
Зашите им ивицу за ивицу са три стране и пошто утврдите, у средини између две тканине један обруч од жице мало већи од пречника ваше чаше, зашите и четврту страну.

Приказивање почиње: ставите чашу на сто и у њу свилену мараму; затим је целу покрите лажном марамицом.

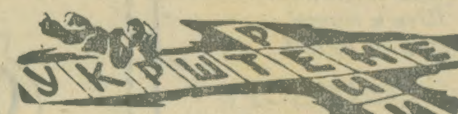
Нагло повуците марамицу ухвативши горњи део чаше и котур од жице. Један тренутак све то држите изнад фијоке вашег стола коју сте „случајно“ оставили отворену, а претходно испунили слојем вате, и на њу пустите да падне чаша.

Не плашите се да ће се то приметити, јер ви стално држите жичани котур а ваши пријатељи мисле да је то чаша. После тога баците марамицу у ваздух и ухватите је у лету: чаша и марама су нестале. Онда извадите из вашег џепа другу чашу са марамом коју сте ту пре извођења ставили.

РУДНИК СЕДАМ ПАТУЉАКА

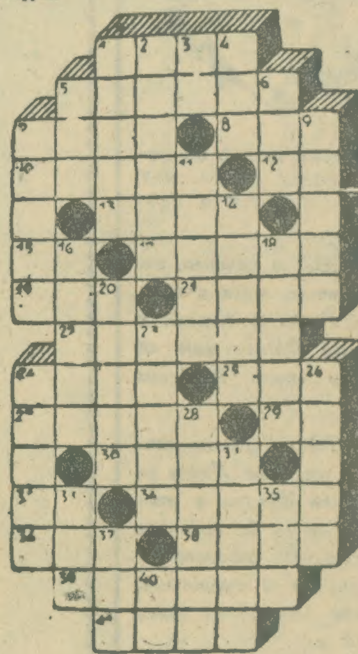

Бурко се изгубио у лавиринту рудниковог тунела. Помозите му да пронађе излаз.

Водоравно: 1) земљорадничка алатка (множ.) 5) део ноге код неких животиња; 7) аутор романа „Три мускетара“; 8) свеза; 10) град у Италији; 12) митолошки бог подземља; 13) роман Е. Золе; 15) разум; 17) калем; 19) место у Бачкој; 21) неупотребљавана; 22) врста сухомеснатог производа; 24) један цвет; 25) свеза; 27) прибор; оруђе (множ.); 29) запрежни прибор; 30) удубљење у зиду (множ.) 32) ономатопеја лавежа; 34) највеће јапанско острво; 36) свеска; 38) река у Француској; 39) мађарски књижевник („Арарат“); 41) лева притока Дунава.

Усправно: 1) француски хроничар из XV века (Филип); 2) врста обуће; 3) нота; 4) грчко слово; 5) енглески драматичар из XVI века (Томас); 6) стара мера за тежину; 7) јединица мере за обрадиве површине; 9) овечана одећа; 11) стари назив Нина; 14) најситнији делови материје; 16) град у Ираку; 18) удубљење у карстним пределима; 20) неистинит; 23) стари становник Италије; 24) попуст у цени; 26) отпорна према болестима; 18) врста живчаног обољења; 31) период времена, доба; 33) врста превозног средства; 35) лична заменица; 37) легенда; 40) хемиски знак за литијум.

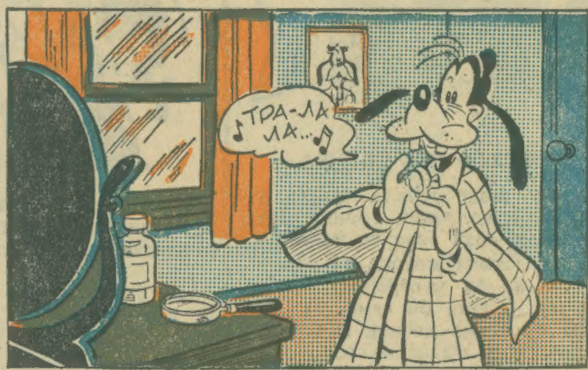

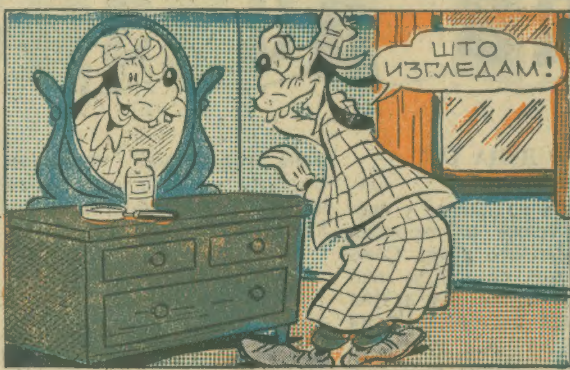
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) камид; 6) монтер; 7) борда; 8) ес; 10) Алпи; 11) обе; 12) Уна; 13) Аден; 14) ка; 15) епика; 16) римеса; 18) виле; 19) пераје; 21) карат; 22) до; 24) алат; 25) пир; 26) лак; 27) тиса; 28) од; 29) Нерон; 30) анилин; 32) Елен.

Усправно: 1) корпа; 2) Анди; 3) Ита; 4) де; 5) Молнар; 6) Ребека; 7) баук; 9) Сена; 11) Одисеј; 13) апелат; 15) емират; 17) иверак; 19) Палада; 20) Едисон; 21) кало; 23) Оран; 25) Пирин; 27) теле; 29) Нил; 31) не.

ШТА МУ ТО ВРЕДИ

Раја, Гаја и Влаја разговарају о својим друговима из школе. Сложили су се да је један Попајев далеки рођак најбољи ученик.

— Шта му то вреди! — рекао је скоро презриво Гаја. — Има све саме петице, али не уме да дуби на глави као ја.

РАЈИН РОЂЕНДАН

— Ујка Пајо, колико времена има до мог ро-

ђендана? — запитао је Раја ујка Пају.

— Још свега неколико дана.

— Охо, значи да бих већ могао да почнем да будем свакога дана добар.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта су барне.
Шта је Ерицина?
Шта је ихтиокола?
Шта је фајалит?
Шта је литота?
Шта су ријаси?

ОДГОВОР:

БАРНЕ су назив за гимнастичку справу, која има две обле паралелне мотке, а свака је учвршћена на два стуба (разбој).

ЕРИЦИНА је надимак богиње Венере, који је добила по храму посвећеном њој, на брду Ериксу на Сицилији.

ИХТИОКОЛА је рибљи лепак, рибље тутка-

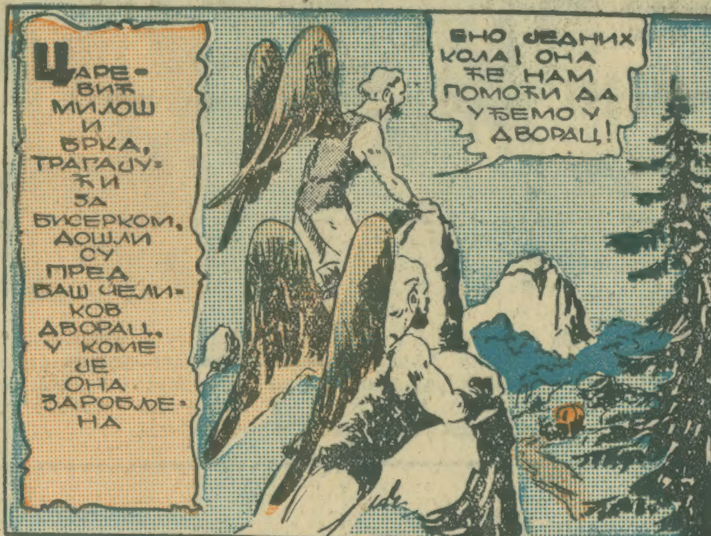
ло, морунин мехур од кога се прави: лепак, кит, енглески фластер и слично.

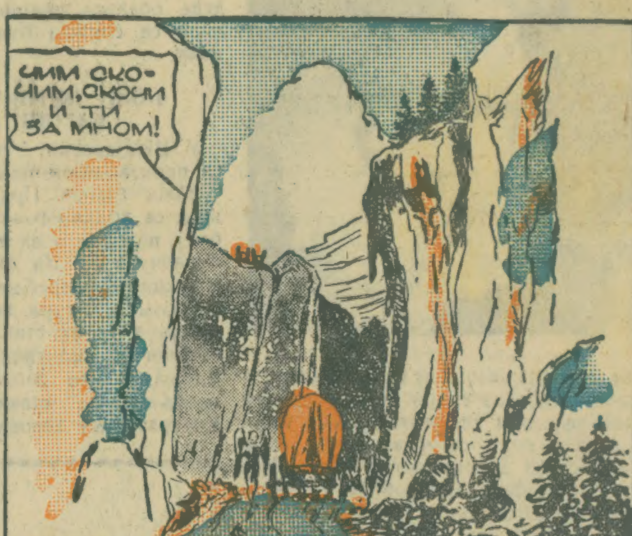
ФАЈАЛИТ је минерал, железни силикат, жуте и зелене боје. Редак је. Назван је по острву Фајалу које се налази у групи Азорских Острва.

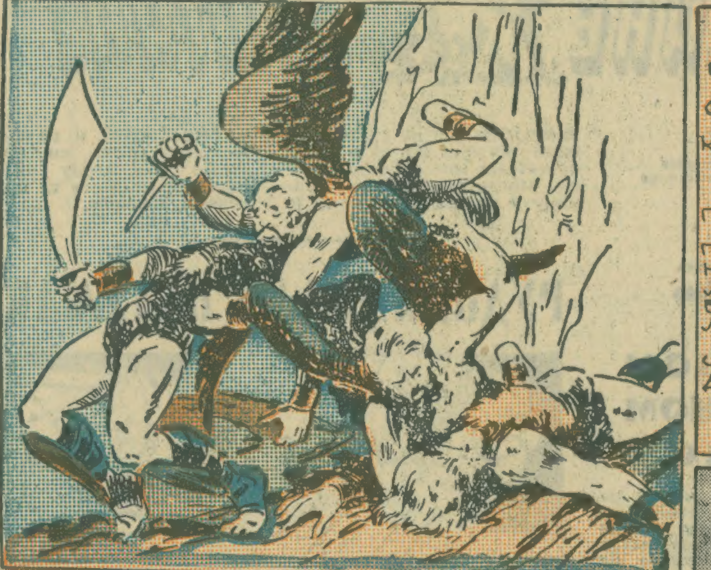
ЛИТОТА на грчком језику значи умањење. Иначе то је реторска фигура а употребљава се да би се права реч слободније изразила — одречном, па и супротном. Например: није рђаво, значи — добро је.

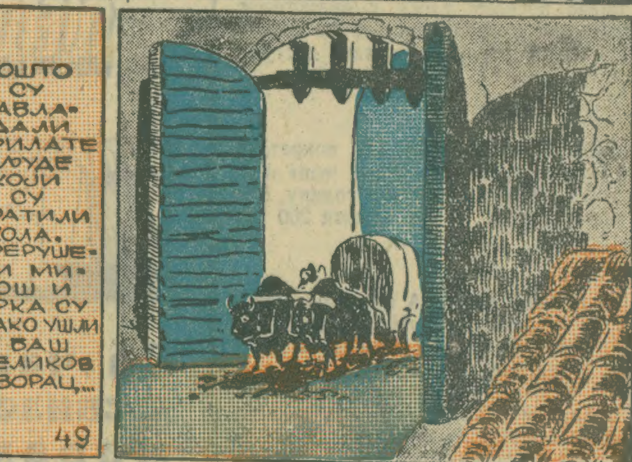
РИЈАСИ СУ доњи делови речних долина потопљени у мору и претворени у левкасте морске заливе.

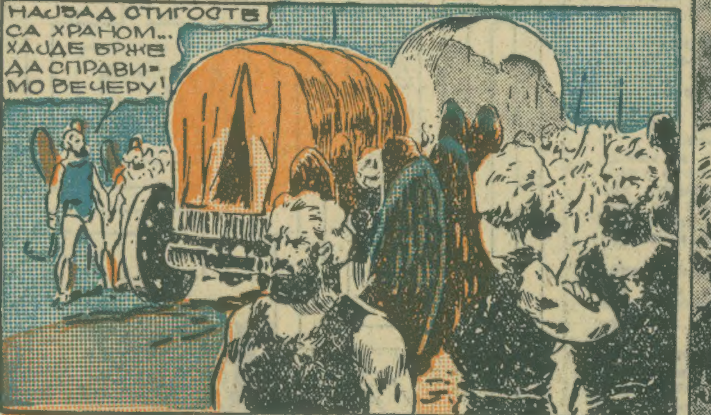
БАШ ЧЕЛИК

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек. рач. број 101 707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају